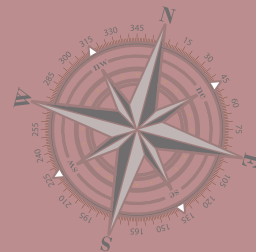


Овај ЛИСТ нема цену

Геоградски ЛИСТ Географски

Часопис студената Географије

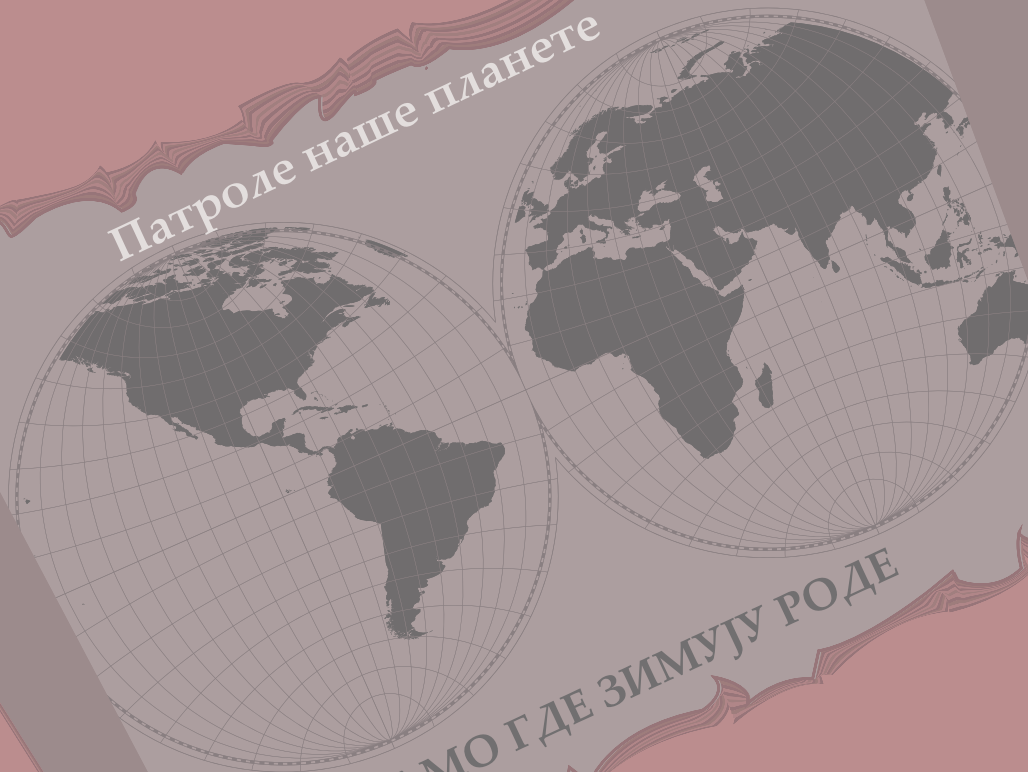
Број 009 Година ММХХ



У загрљају Алпа

Теренисање
КЛИСУРА РЕКЕ ГРАДАЦ

Патроле наше планете



ТАМО ГДЕ ЗИМУЈУ РОДЕ

Амфитеатар у природи
НА ВРХУ БАЛКАНА

КАДА БИ ПЛАНИНЕ ПРИЧАЛЕ...

МЕСТО ГДЕ МАШТА
ПОСТАЈЕ СТВАРНОСТ

У овом броју:

ТАМО-ВАМО СА ПОРОДИЦОМ АЈДАЧИЋ

Драги наши,

Да ли сте знали да брзина светлости у вакуму износи тачно 299.792.458 m/s, односно 1.079.252.848,8 km/h, а да је Сунчевој светлости потребно 8 min и 17 s да пређе просечно растојање од површине Сунца до планете Земље?

Е, па, нама је било потребно 7.084.800 s, што би било око 118.080 min тј. 1968 h, односно тачно 82 дана од нашег последњег читања и дружења. Ако уземемо у обзир да се од тих 82 дана доста празновало и одмарало, долазимо до резултата који каже да нисмо брзи као светлост, али смо за ова непуна три месеца и даље бржи од других.

А не бисмо да није било вас да нам дате на убрзању.

Још вам остаје само да додате фотографијама мало боје и заслужено уживате уз ДЕВЕТИ по реду број БГ листа.

Драги сарадници, читаоци, чланови редакције, позивамо вас и очекујемо да нам се придружите у још већем броју и наредног пута да заједно прославимо јубилеј. Поред обореног рекорда у брзини, рачунамо да за који месец рекорд поново заједно обарамо и у обиму.

Ваше уредноштво



Импресум

Главни уредник:

Марко Ланговић

Издавач:

Универзитет у Београду
Географски факултет

Штампа:

Графика Галеп доо, Ниш

Тираж: 200

Редакција:

Војислав Деђански
Ивана Ђорђевић
Даница Ђуркин
Милица Сучевић
Теодора Поповић

Сарадници:

Милан Марковић
Денис Поповић
Сава Стевановић
Мирјана Митричевић
Марко Петровић
Марија Иванковић

Технички уредник:

Уредништво БГ листа

Адреса редакције:

Студентски трг 3/III
email: beogeolist@gmail.com

САДРЖАЈ



ПРОФ. ДР МИЛОРАД ВАСОВИЋ

2

4

ИСТРАЖИВАЧКА СТАНИЦА ПЕТНИЦА



СА БАЛТИКА НА АПЕНИНСКО
ПОЛУОСТРВО

12

20

МЕЂУНАРОДНИ ДАН СНЕГА



ДОЛИНАМА ТРЕБИШЊИЦЕ И
НЕРЕТВЕ

26

40

У НАЈВИШЕМ ГРАДУ ЕВРОПЕ



ШТА НАС ЧЕКА НА КРАЈУ СВЕТА?

44



Пише: Ненад Живковић



Проф. др Милорад Васовић је рођен 28. новембра 1926. године у селу Гајтан код Лебана. Основну школу похађао је у родном месту, а гимназију у Скопљу, Нишу, Врњачкој Бањи и Чачку. Студије географије завршио је на београдском Природно-математичком факултету јула 1949. године. Докторску дисертацију под називом „Ловћен и његова подгорина“, одбранио је децембра 1953. године. Од 1949. године радио је на Одсеку за географију и просторно планирање ПМФ-а (раније Географска група ПМФ-а) у Београду. Осам година предавао је регионалну географију и на Филозофском факултету у Новом Саду.

Током свог стваралачког рада, делатност проф. др Милорада Васовића кретала се у два правца: рад на науци и рад на организацији и реализацији наставно научног рада. Огромно је научно и публицистичко дело Милорада Васовића – више од 400 објављених радова. Иако је др Милорад Васовић објавио и за штампу приредио преко 125 научних, 32 научно популарних, 43 стручна рада, 6 уџбеника и приручника и већи број приказа,

бележака и краћих написа из скоро свих области географије, он је превасходно регионални географ. Др М. Васовић је својим бројним теоријским и методолошким студијама и расправама уобличио и јасно омеђао предмет и задатке регионалне географије и означио њену сложену улогу у систему географских наука. Он је указао на комплексност регионално-географских истраживања и условљеност и каузалну повезаност просторних појава.

У домену регионалне географије проф. др М. Васовић се понајвише усредсређивао на систематско истраживање наших планина. Најпре је вршио шестогодишње теренско истраживање копаоничке групе планина (Копаоника, Жељина, Гоча и Столова). Потом је обавио трогодишње истраживање Ваљевских планина (Рајца, Суворора, Повлена, Соколских планина, Борање, Јабланика, Медведника и Гучева). Касније је истраживао планине у сливу Ибра и Западне Мораве (Чемерно, Радочело и Голија), које су насупрмне Копаонику и стога погодне за одређене корелације са њим. Од 1986. године предузео је систематско истраживање географских проблема пограничних, опет планинских простора, дуж југословенско-бугарске границе. Упоредо са овим истраживањима М. Васовић је проучавао северну Црну Гору, где је препешачио слив Тихотине, планину Љубишњу, Сињајевину и Дурмитор. У истраживању планина његова замисао је била да теренска истраживања најпре искористи за упознавање одређених планинских појава и проблема. Отуда серија његових проблемских или тематских радова посвећених убрзаној ерозији тла, природним потенцијалима наших планина и њиховом искоришћавању, угрожавању животне средине

или планинских екосистема и развоју планинског туризма. Ови Васовићеви радови имају посебну апликативну вредност.

Он је неке од својих резултата обилато користио у жустрој борби коју је, заједно са другим стручњацима, водио за одбрану реке и кањона Таре. Кад је тако стекао драгоцену сазнања о појединим битним проблемима, приступио је изради географских синтеза о неким нашим планинама. Тако су настала Васовићева обимнија дела: „Копаоник и његова подгорина, географска монографија“, „Географска својства Пљеваљског краја“ и „Географија слива Студенице“. Чињеница да је најрепрезентативнији научно-културни форум Србије предложио да Васовић напише ову регионално-географску монографију, указује на широку друштвену апликацију његових регионално-географских синтеза. Уосталом, прва његова регионално-географска монографија („Ловћен и његова подгорина“), објављена још 1955. год., служила је као научна подлога за уређивање Националног парка Ловћен. И његови радови о Копаонику, послужили су планерским установама и републичким органима при доношењу одлука и мера за обнову копаоничког простора страдалог од бројних земљотреса. Проф. Васовић изабран је за председника Научног савета Младих истраживача Орбите. Још нека од његових фундаменталних регионално-географских дела су: „Горња Јабланица“, Подрињско-ваљевске планине“ итд.

Други радни резултати др М. Васовића по својим димензијама, дубини, значају и објекту у нашој научној јавности стоје готово на истом нивоу са регионално-географским. Др М. Васовић се резултатима својих радова афирмисао у скоро свим дисциплинама географије:

географије становништва, туризма, економске географије, итд. Али, по дубини, научној суптилности, свеобухватности проблема и тачности резултата истраживања особито се истичу његове студије о миграцијама становништва и проблемима планинских предела, (проблем старачких домаћинстава, ревитализације планинских подручја и др.). Његове теоријске и методолошке основе из регионалне географије нашле су широко поље примене у туристичкој географији. Његови научни радови из туризма и предавања на Одсеку за туризмолошке науке дали су нове снажне импулсе за њен даљи развој.

Многи његови радови су штампани на страним језицима. Кроз њих је југословенска географија излазила у свет у више махова и била достојно репрезентована на угледним међународним скуповима. О значају који иностранна научна јавност придаје његовим радовима убедљиво сведочи његово чланство у гласовитим иностраним научним установама. Уствари, после тридесетак својих претежно аналитичких радова написао је велику синтезу о туристичко-географским регијама Европе. Ово обимно дело, иако писано као приручник, практично је постало уџбеник објављен у два издања високог тиража. Почетком 1973. године он је организовао у Српском географском друштву наш први географски симпозијум о животној средини под називом „Животна средина и човек». Своја шира сазнања о угрожености животне средине у одређеним регијама и великим деловима појединих континената, као и теоријско-методолошке погледе на њу, изложио је и у књизи „Регионална географија“. Личност и дело Јована Цвијића привлаче пажњу географа

и других научника. О овом великану наше науке Васовић је написао око 20 чланака. Предложио је и конципирао научни симпозијум у САНУ под називом „Научно дело Јована Цвијића“.

У напоњу стваралаштва др М. Васовић је организовао научне симпозијуме и друге научне скупове, узимао видног учешћа на њима, предузимао студијска путовања у стране земље, излагао резултате својих истраживања на иностраним скуповима. Са великим залагањем учествовао је у организацији симпозијума о красу и становништву у Ковиљачи 1965. год., Југословенског симпозијума о туризму у Буковичкој Бањи 1971., „Промене у народној култури“ (Београд, 1974), „Проблеми развитка наших планина и планинских села“ (Београд, 1974), итд. Др М. Васовић је са изузетним залагањем радио и на покретању и уређивању значајних публикација, као што су сабрана дела Јована Цвијића у 19 књига, Школска енциклопедија у 4 тома, Лексикон Београда у 3 тома. Као члан ужег редакцијског одбора за издавање монографије „СР Србије“ директно је уређивао I, III и IV књигу. Резултате својих истраживања др М. Васовић је излагао на европској Регионалној комисији за развој у Будимпешти 1970, на 5. Јубиларном конгресу географа Чехословачке у Прешову 1965., на Међународном симпозијуму о методолошким основама туристичке географије у Варни, Бугарска, 1973, итд. Због широке међународне афирмације изабран је за члана Председништва Удружења Уједињених нација за СР Србију 1986. год. Учествојући у организацији научних скупова др М. Васовић је доприносио подизању угледа југословенске географије. Његове екскурзије по иностранству (Аустрија,

Чехословачка, Италија, Бугарска, Пиринеји, Прованса и Азурна обала, Алпи, Кавказ, Норвешка, Пољска, Јапан, Енглеска и Шкотска) само су доприносиле ширењу научних видика и додавале нове импулсе за његов научни и универзитетски наставни рад.

Ако се све речено има у виду, онда је сасвим разумљиво што је др М. Васовић био председник Српског географског друштва у 10 мандата (од 1962—1979), Савеза географских друштава Југославије од 1972. до 1974. год., шеф Катедре за географију од 1958. до 1961, директор Етнографског института САНУ од 1973 — 1977, председник Југословенског националног комитета за географију од 1976—1981, члан југословенског дела Комисије за изградњу Ђердапа I као и члан или председник још 7 институција републичког или регионалног значаја. Др М. Васовић је био почасни члан Географског друштва Македоније и Географског друштва Словеније.

Посебан допринос дао је М. Васовић настави географије. Располагао је великим предавачким и организаторским даром. М. Васовић је био ментор или члан комисије десетина магистарских и докторских дисертација (око 50). 1979. године уручена му је медаља „Јован Цвијић“.

„На свему што је учинио за географску науку — хвала професору др Милораду Васовићу, са напоменом: не можемо га заборавити!“ (проф. др Раденко Лазаревић).

Напустио нас је 12. марта 2005. године.

(преузето из рада Р. Ршумовића-поводом шездесетогодишњице живота и рада др Милорада Васовића, Гласник Српског Географског друштва 66(2), 1986.)

Пишу: Милан Марковић и Филип Матић

Седам километара југоисточно од Ваљева налази се село Петница. Поред имена села, ово име је везано и за Петничку пећину као и за Истраживачку станицу Петницу, коју је седамдесетих година прошлог века основала група младих истраживача, студената и професора са Београдског универзитета. Прелепо природно окружење станице, пећина, језеро, близина реке Градац, као и близина Ваљева и Београда били су идеално окружење за спровођење разних истраживања. Временом Петница је постајала све познатија са све већим бројем људи који желе да буде део ње. Оно по чему је ИС Петница надалеко позната данас јесте посебан приступ методологији рада са средњошколцима који су најчешћа циљна група.

Поред нашег семинара Географије, који је поново у Петници након двадесет година, средњошколци имају широк спектар других области у којим могу задовољити своја интересовања (антропологија, астрономија, археологија, биологија, биомедицина, дизајн, друштвено-хуманистичке науке, експериментална биологија и хемија, електроника, физика, геонауке, хемија, математика, интердисциплинарни семинар, историја, лингвистика, психологија, рачунарство, техничке науке). Поред квалитетног и стручног кадра, који чине функционални тимови, у 99% случајева сачињени од бивших полазника ове станице, који су сада успијешни у областима којима су одлучили да се баве, станица поседује одлично опремљену лабораторију, библиотеку, више просторија за предавања, бројне смјештајне капацитете, ресторан, као и пра-

теће садржаје у виду спортских терена и базена који је удаљен неколико стотина метара.

Део ИС Петнице је, као што је написано, након двадесет година и семинар Географије. Тема самог семинара је физичка географија и у мањој мери животна средина и утицаји на животну средину. Тридесетак полазника је кроз семинар имало прилике да се упозна са разним дисциплинама физичке географије, животне средине, ГИС-а, начинима обраде и прикупљања података, начином постављања хипотезе, методологијом и писањем пројеката и научног рада.

Први семинар одржан је у марту. Тема овог семинара је било упознавање са теоријским основама картографије, геологије, хидрологије, климатологије, природних непогода, ГИС-а, животне средине, утицаја на њу као и упознавање са утицајима природних процеса на миграције становништва. Тема овог семинара такође је било и упознавање са хипотезом, методологијом и начином писања рада.

На другом, вежбовном семинару, одржаном у мају фокус је био на практичној примени знања са претходног семинара и на теренском раду. Полазници су радили на оријентацији у простору уз помоћ карте и компаса, премеравању језера ласером и GPS-ом, а након тога његово



картирање уз помоћ прикупљених података, мерењу протицаја, Ph вредности, анализи хидролошких и климатолошких података, мерењу Петничке пећине, дигиталном прикупљању података (скенирање пећине ласерским геоскениером, фотограметрија), рад у ГИС-у и анализа. Оно што је обележило овај семинар је одлазак на Градац и прилика да полазници у Петничкој пећини пробају пењање уз конопцац са опремом.

Поред разних предавања и задатака на крају сваког дана увек је било времена за дружење, гледање филмова, играње разних игара и све оно што сваки боравак у Петници чини незаборавним.



Пише: Милица Сучевић

Шта бисмо све чули? И да ли бисмо тек онда разумели њихову тајновитост и да ли би нам било јасније зашто су некад неприступачне и усамљене?

Могли бисмо много тога да разумемо само када бисмо ослушнули, некад заћутали, када бисмо се препустили и ујединили са природом и тим високим особењацима.

Рана је јесен, сестра и ја одлазимо на пут, како бисмо осетиле баш оно што нам недостаје у граду, свакодневной јурњави и гужви. Отишле смо у планинске крајеве југозападне Србије. Крај септембра, почетак октобра, временски услови као да је зима на помолу, неочекивани прикази. Чујемо вест да је на Златару пао снег, а да нас у току ноћи очекује минус. Узимамо карту и уцртавамо руту за три планине-Златибор, Златар и Тару.

Какве су нам приче испричале ове планине? Скупиле смо „храбрости“, наћулиле уши, широм отвориле очи и удахнуле чист, хладан планински ваздух.

Путујемо често, само да бисмо упознале и заводеле нове крајеве. Можда некад нисмо свесне колико нас неки нови сусрети на путовањима обележе и прате кроз цео живот.

Прва тачка тог нашег истраживачког пута био је Златибор, али не онај који је свима познат, већ они крајеви где се може упознати срце ове планине. Има их много, иако се не зна баш пуно о њима. Сусрети са људима су незаобилазни и ми им се радујемо.

Одлазимо до села Доброселице, а циљ нам је да нађемо прераст, једину у западној Србији. На путу срећемо једну старију

жену, чије име нисмо запамтиле. Среле смо је на улици како корача ка кући, у рукама је носила кесе из продавнице. Повезле смо је и одушевила се што идемо у њено село. Распитивала се о ценама сира и кајмака на златиборској пијаци, али нисмо знале одговор. Док су се полако смењивали сеоски прикази, а кола се лагано кретала по непознатом путу, она нам је испричала како је некада пешке доносила своје производе на ту пијаци. Сазнале смо да јој је муж болестан, али да се боре колико могу, иако их старост већ успорава. За прераст или како она каже пећину, као што је сви мештани зову, нам је напоменула да су њена деца баш кроз њу ишла у школу. Данас ово село делује празно, као да има веома мало становника. Она нас је напустила после пријатне приче, а ми

смо остале под стрепњом како је стигла до своје куће, јер се до ње долази стрмом падином, која није изгледала привлачно. Рекла нам је да је навикла на такве услове и да се не бринемо.

Затим, нешто даље, срећемо једног човека који је радио нешто око штале, дочекао нас је са осмехом и топлином, а онда нам је причао о пећини и рекао како „живи за младост“ и да нема веће среће кад у село сврати омладина да би нешто видела и научила. Причао је са великим усхићењем, сусрет са младим људима ваљда код старијих пробуди жељу за животом и тако удахну неку нову енергију. Да није било тог човека вероватно бисмо одустале од трагања, јер пут пред нама није обећавао безбедност, али смо га ипак послушале и пронашле прераст.



БГ ЗЕМЉОПИСЦИ

Растајемо се од Доброселице, са пуно утисака о људима и природним лепотама, а онда настављамо даље...

Село Љубиш је следеће, њега волимо још од ранијих путовања, већ нас годинама дочекује у лепом издању. Ово село је ушћушкано између врхова Борковца, Јасенова и Муртенице, а најлепше се може замислити кроз песме Љубивоја Ршумовића. Овде у кафани Пећинар слушамо многе приче о школи, деци, о песнику, многим људима, а уз ракију, вино и домаће специјалитете уживамо у новим познанствима. Ово село и даље живи, барем се тако чини. Чујемо напољу дечију грају, а говоре нам како се локално становништво свако јутро окупља испред сеоске кафане која се налази преко пута. Срећна сам што могу да осетим живост овог села, иако не знам до кад ће бити

тако, јер сва ова планинска села су нажалост из године у годину све мање насељена. Један млади конобар ког упознајемо, иако није рођен у овом селу, прича о њему са пуно пажње. Овде живи тек пар година, али каже да се сродио са мештанима. Он нам је објаснио све што нас је занимало. Оно што нас је највише фасцинирало јесте сам положај села, налази се између три врха планине Златибор, где сунце много раније залази него у неким околним селима, због тога човек има неки посебан осећај изолованости.

Нешто даље од Љубиша, налази се Сирогојно, затим Стопића пећина и водопад Гостиље, а то су већ позната туристичка места, и она су довољан доказ о лепотама овог краја. Овде и даље осећам живот, јер су се сви становници посветили туризму и то је оно што их одржава.

После Златибора, одлазимо на Тару. Колико познајемо Златибор, толико не знамо Тару, ваљда због неприступачности ове планине. Управо то што је изолованија од осталих мени представља још већу жељу да је обиђем. Јутро на планини је хладно, дочекало нас је само пар степени изнад нуле, на улицама скоро да никог није било, Тара се будила међу четинарима, а мирис и свежина допирали су кроз затворен прозор аутомобила. Стижемо на Митровац, скоро да нема никога, ради туристички информативни центар, где узимамо карту и одлазимо на језеро Заовине. Тамо нас дочекују једино шумари у зеленим оделима. Призор који нас је дочекао као да нам је јављао да су и становници и природа у дубоком сну. Обилазимо језеро Заовине, затим језеро Спајићи које се налази нешто ниже. Уми-



рује нас тишина и чини се као да је бескрајна. Обилазимо језеро, гледамо сеоске куће које су претворене у апартмане и у том делу не срећемо људе. Остатак дана проводимо по шумским стазама ове планине. Шетајући стазама наилазимо на табле које нас упозоравају да се налазимо у зони станишта мрког медведа. Сестра има страх, па на сваки шум реагује као да ће баш испред нас искочити медвед. Ипак настављамо ка видиковцу Бањска стена, како бисмо доживеле очаравајући поглед на језеро Перућац. Овде срећемо планинаре и једног фотографа који сам лута по шуми и трага за интересантним приказима. Каже да нема ништа лепше већ препустити се сам природи. Рекле бисмо ипак не у оваквим околностима. На Митровцу упознајемо мештане који нам вољно причају о планини, националном парку и њиховом животу у овим селима. Чини ми се после дужег времена да овде дан траје вечно, јер ми такав утисак одају ова пространства, тишина и усамљеност. Имале смо у плану да обиђемо село Јагоштицу, можда најизолованије село ове планине, где се сви путеви завршавају, али смо одустале, јер време није омогућило да тај крај детаљно обиђемо.

После више дана долазимо на још једну планину у низу, а то је Златар. Први пут боравимо на њој, због тога нам је још привлачнија. Знамо доста о њеној нетакнутој природи. У туристичком информативном центру нас дочекује једна девојка која нам прича о овом крају. Са одушевљењем је слушамо, сазнајемо све о планини, све што сам желела да је питам, она ме је предухитрила и објаснила. Нема ништа лепше него чути неког тако младог како са љубављу прича о свом крају. Овде се упуштамо у авантуру до највишег врх Златара-Голо



Брдо. Паркирамо се код манастира Светог Козме и Дамјана, поздрављају нас радници које срећемо на путу и затим неколико километара пешке, кроз блатњаву стазу и шуму до врха. Ниједног човека за пар сати тумарања нисмо видели, на нашу срећу и ниједну дивљу животињу. Поглед који нас је дочекао оставио нас је без даха, четинарска шума унедоглед, врхови планина и пар усамљених кућица неких села која се назиру у даљини. На Златару, па даље ка реци Увац, срећемо групу деце која километрима пешачи до школе. Дивимо им се јер су нам такви прикази познати само из прича старијих људи. Осећамо шта значи живети на планини, где је све пусто и слабо насељено. Знамо да одрастају другачије од градске деце и јасно ми је колико природа некад може бити округла, али ако се живи по њеним правилима и прихвати све што она нуди, ваљда је онда некако све лакше.

Призори из Специјалног резервата природе „Увац“, данас врло популарне дестинације, на нас су оставили снажан утисак. Прошле смо кроз непознате крајеве и села, стале на сваком пропланку, ћутале и посматра-

ле птице, осетиле све мирисе и фотографисале све оно што нам је привлачило пажњу.

Овај текст посвећујем свим оним људима које сусрећемо на путовању, оним чије приче памтимо целог живота, а такви људи се не заборављају лако. Сви ти планински крајеви у једном имају и муке и среће и неке своје посебне приче. Због тога је важно да путујемо, да упознајемо земљу из другог угла, оног реалнијег, понекад и болнијег, јер се сва ова села празне, а у њима остају само стари људи. Исто тако, та села могу да понуде нешто што немамо сваког дана у градским околностима и то и јесте њихова чар.

Сетимо се само жене из села Доброселице и још много таквих које сретнемо на неком путовању, а они живе километрима далеко од градова, у неприступачним и далеким крајевима и није им лако. Сетимо се свега сличног и обиђимо нешто више што нам није надокхват руке, као познате туристичке дестинације, јер баш тамо где нема много туриста осети се најтоплија душа ове наше земље и све оно што она може да понуди.

Пише: Немања Јосифов

Човек одвајкада путује. У најстарије доба свог бивствовања селио се тражећи боље услове за опстанак и развој. Није могао ни да наслути докле ће га знатижеља довести. Успео је да освоји скоро све делове наше планете, стигне на оба пола, па чак и изађе из Земљине орбите и упусти се у истраживање свемира.

Путописи представљају драгоцен материјал, тј. сведочанство у коме истраживач износи своја запажања о крајевима кроз које пролази. Најстаријим путописцем сматра се Херодот, „отац историје“, чувен по свом путовању по Египту када је записао да је ова земља „дар Нила“. Не смемо заборавити Роалда Амундсена, човека који је први допрео до Јужног пола, Евлију Челебију, Феликса Каница и многе друге познате путописце.

Читајући та дела непролазне вредности одмалена сам био заинтересован за истраживање и путовања. Желео сам да откријем шта се налази испод сваког камена, да завири у сваки кутак наше планете. Ветар у леђа добио сам од баке, наставнице географије у пензији, која ми је усадила љубав према овој науци. Почео сам да обилазим Србију и земље у окружењу.

Једном приликом гледајући своју омиљену емисију „Књига утисака“ Светлане Зрилић чуо сам причу о „белом градићу“ – Белоградчику. Онда видех телевизијски предајник изнад овог малог места. Исти Авалски торањ! Да није то наш Београд у малом?



Почео сам да истражујем литературу о овом градићу. Сазнао сам да је Белоградчић насеље у северозападном делу Бугарске, седиште истоимене општине у Видинској области, 15 km удаљено од границе са Србијом. Налази се на северним падинама Старе планине. Далеко од главних саобраћајница и индустријских центара представља праву оазу мира. Највећу атракцију читавог подручја чине „Стене Белоградчића“.

Налазе се 3 km јужно од центра града. За сваку од њих везане су бројне легенде, а народ овог краја даривао им је многа занимљива имена попут: Адам и Ева, Медвед, Хајдук Вељко... То шарено пешчано стење, старо око 200 милиона година је под утицајем гвожђа и кисеоника добило црвенкасту нијансу.

Централну стенску масу окружује тврђава „Калето“ која је одолела зубу времена те чини једно од најочуванијих грађевинских здања у Бугарској. Значајна је и по томе што је у њој боравио хајдук Вељко, па једна од капија носи његово име. Када прођете кроз малопре поменути капију, пут даље води узбрдо, дугом стазом којом се стиже до низа врло стрмих степеница које када савладате доводе вас до врата „замка“. Одатле се стаза рачва на две стране. Десно идете узаним путићем оивиченим озиданом каменом оградом, да бисте се на крају преко неколико стрмих стена попели до видиковца који је просторно мали. Пошто су иза вас стене, а камене ограде више нема, приказ у први мах делује застрашујуће. Док посматрате стене у даљини, које се као дивови дижу из земље не би ли дотакли облаке, стојите на самој ивици литице. Због висине многи имају страх да се ту фотографишу. Погледом сам био одушевљен и направио низ прелепих слика као успомену на ово несвакидашње место. Када се истом стазом вратите до капије „замка“ постоји још један пут који



преко још стрмијих стена води до релативно равног дела између којих су расцепи које треба прескочити како би се дошло до металне ограде којом је овај простор оивичен. Праву авантуру представља прескакање пукотина између стена, које на појединим местима достижу ширину до једног и дубину око два метра. Тај стенски плато са процепима окружен је заштитном оградом ради сигурности туриста. Одатле се пружа прелеп поглед на град и околне планине. Иако је пешачка рута веома физички захтевна, на умор се брзо заборавља, а осећај је несвакидашњи. Видиковац гледан одоздо неодрживо подсећа на дворац чаробњака који је живео у давна времена. У једном тренутку асоцирао ме је на филм о Харију Потеру. Природа је била даровита према овим стенама и обликовала их тако да спојене малим зидом са лучним вратима заустављају дах посматрачу. Место је као створено за фотографисање, те представља вечиту инспирацију за многе уметнике.

Поред лепоте овог краја, изненадило ме је гостопримство мештана Белоградчића, као и водича који је запазио моје интересовање за историју и географију, па се потрудио да ми исприча многе занимљивости о овом ремек-делу природе.

Због свега наведеног, не треба чудити што је ово подручје стављено под заштиту Унеска, а са нашом Ђавољом вароши нашло се на листи предлога за нова светска чуда. Излишно је причати да ли треба посетити бајковите Стене Белоградчића. Свако ко дође неће се покајати, понеће са собом дивне успомене и пожеље да се једном поново врати.

РЕКЕ СРБИЈЕ - ИЗВОР ЖИВОТА

Пише: Тијана Петковић



Широм Балкана, а самим тим и Србије су последњих година донети просторни планови којима се предвиђа изградња више од 800 мини-хидроелектрана на планинским рекама, и то у углавном заштићеним подручјима. Хидроелектране су раније сматране обновљивим изворима енергије. Међутим лош утицај хидроелектрана на животну средину доводи човечанство до разматрања њихове изградње. У неким државама се хидроелектране руше и реке ослобађају стега, међутим на брдовитом Балкану, мини-хидроелектране тек почињу да се граде. Деривационе мини-хидроелектране су представљене као обновљиви извор енергије где се река ставља у цев дугу око 2 km, а биолошки минимум река и риба стаза се остављају поред цеви. Међутим, ове врсте мини-хидроелектрана су најпогубније по животну средину. У Србији је најугроженија Стара планина где је планирано да се 58 река „стави у цев“, што би представљало еколошку катастрофу у том заштићеном подручју.

Финансијска корист од ми-

ни-хидроелектрана привлачи инвеститоре, који имају статус повлашћених произвођача електричне енергије, те се од њих по посебној тарифи откупљује електрична енергија. Олакшица је и непостојање законске обавезе израде процене утицаја на животну средину за мини-хидроелектране са мање од 2 MW, што доводи до деградације животне средине и на најмањим водотоковима.

Мештани села, где је предвиђена изградња МХЕ, углавном нису имали увид у просторни план, нити да ће њихово село остати без речица и потока које им служе



за напајање стоке, риболов, егзистенцију... Тек када су цеви донете, и градилиште очишћено од „сувишне“ вегетације, становници руралних предела долазе до информација шта се гради у атару њихових села.

Оформљене су групе и странице на друштвеним мрежама, међу којима су најактивније „Одбранимо реке Старе планине“, „Млава није сама“, „Сачувајмо реке Крајева“ „Одбранимо реке и потоке Гледићких планина“, „Одбранимо реке Ваљевског краја и природни

резерват Црна Река“, „Одбранимо реке Ресавског краја“, „Одбранимо Грзу – СТОП МХЕ“ итд.

Суд је пресудио у корист грађана против изградње МХЕ на реци Височици, након утврђивања да у процена утицаја на животну средину је наведено да је река Височица станиште разних заштићених врста – поточне мрене, поточне пастрмке и поточног рака.

У Крушчици, у БиХ, жене Крушчице су браниле приступ преко моста 24 сата дневно, током 300 дана. Њихова борба је приказана у документарцу „Save Blue Heart of Europe“, у режији активиста компаније Патагонија, која се бори за очување дивљих река Европе. Судском пресудом је поништена дозвола за градњу бране на реци Крушчици.

Изградња МХЕ би обезбедила само 2% потреба за електричном енергијом, а Србија би неповратно изгубила своје реке. Ако већ тежимо ка обновљивим изворима енергије, требало би размотрити друге опције које немају погубан утицај на животну средину наше земље и донети законе који ће штитити нашу земљу и грађане.

Вода је живот и зато НЕ за МХЕ!



Пише: Милан Младеновић

У данашњем свету који је поприлично динамичан и који се из секунда у секунду мења, технологија и савремене методе истраживања диктирају темпо живота као и развој друштвене заједнице. Потпуно је несумњиво да су у том хаотичном процесу свој удео и утицај остварили и вештачки сателити, као антропогене творевине система за телекомуникациона, теледетекциона, навигациона, војна, метеоролошка и многа друга осматрања и истраживања. Без ових, назовимо, паметних кутија смештених на различитим орбиталним путањама савремени стил живота са свим својим чарима и задовољствима не би био у потпуности могућ. Учинак сателита можемо, наравно, проверити и на личном искуству. Колико нам се пута догодило да за неко непознато место потражимо локацију путем својих GPS пријемника односно корисничких компоненти, колико смо пута укључивали телевизор и гледали своју омиљену серију или пак неки научни документарац на страном каналу или временску прогнозу своје земље ни не размишљајући о томе ко заправо прикупља све те податке и помоћу чега, како би нас обавестио и наоружао свежим информацијама о свом окружењу, али и осталим деловима земље и другим државама. Одговор сте добили још у наслову, но као и свака друга делатност и ова има свој историјат и своју причу. Причу о развоју вештачких творевина које су промениле свет.

Та прича започиње 1957. године у некадашњем Совјетском Савезу. У част годишњице Окто-

барске револуције, тадашња новооформљена ракетно-космичка агенција Енергија (рус. Ракетно-космическая корпорация „Энергия“ им. С. П. Королёва) под руководством научника и ракетног конструктора Сергеја Корољова развила је свој први космички програм Спутњик и у оквиру њега конструисала први на свету Земљин вештачки сателит СПУТЊИК-1. Сам сателит је био лоптастог облика пречника 0,58 m. Сателит се налазио у херметички затвореној капсули (модулу) од алуминијумских легура и испуњеној инертним гасом под притиском од 83,6 kPa и постављеној уместо бојне нуклеарне главе на побољшаној варијанти интерконтиненталне балистичке ракете носача Р-7 Семјорке са побољшаним укупним потиском. Сама ракета је имала дужину 34 m, пречник од 3 m без бочних ракета првог степена и тежила је 280 t. Од основних компоненти, као опрему, сателит је носио два радио-пријемника са фреквенцијама 20,005 и 40,002 MHz са сигнаима у облику телеграфских знакова средње дужине трајања 0,2 до 0,3 секунде. Задатак им је био да обезбеде систематско праћење и испитивање путање сателита. Затим акумулаторе олово-цинк са количном електричне енергије за тронедељни несметани рад свих уређаја на сателиту, систем за терморегулацију и по две штапне антене 2,4 и 2,9 m постављене на спољњем делу оплате сателита под углом од 90 степени.

Спутњик-1 је лансиран 4. октобра претходно поменуте године са космодрома Бајконур који данас припада Републици Ка-

захстану. Путања сателита је била елиптичног облика и имала је апогеј на 947 km, док се перигеј налазио на висини од 225 km, нагиб осе је износио 65,1 степен док је период обрта износио 96,17 min. У својој путањи кружио је брзином од 29.000 km/h да би након 22 дана, наравно по истеку енергије престао са одашиљањем сигнала. Спутњик је после сигналног прекида наставио да се креће у орбити обишавши Земљу 1400 пута када је након 93. дана проведеног у орбити 4. јануара 1958. започео свој повратак на површину. Ушавши у густе слојеве атмосфере, сателит је у њима сагорео, а научницима оставио податке захваљујући којима је по први пут измерена густина горњих слојева атмосфере као и простирање радио сигнала у јоносфери. Задовољна успехом овог космичког пионира космичко-ракетна корпорација је у оквиру програма „Спутњик“ лансирала читаву породицу сателита од којих се истичу Спутњик-2 који је у свом модулу понео и прво живо биће у васиони, пса Лајку 23. новембра 1957. године и Спутњик-3, као прва аутоматска научно-космичка летелица са сложеном опремом лансирана 15. маја 1958. године.

Овакав поступак Совјета наишао је на велико интересовање њихових љутих непријатеља током Хладног рата - Американаца чиме је отпочета и званично



велика трка у усавршавању космичке технике позната под називом „Свемирска трка“. Охрабрени својим ентузијазмом, Американци након фасцинантног лета Спутњика-1 у оквиру своје Војно-балистичко ракетне агенције покрећу свој први космички програм под називом ЕКС-ПЛОРЕР. Програм је развијан у сарадњи са Лабораторијом за млазни погон (енгл. *Jet Propulsion Laboratory JPL*) у оквиру Националне ваздухопловне и свемирске администрације НАСЕ, док је самим програмом руководио тим научника и стручњака међу којима су се истакли астрофизичар Џејмс ван Ален, који је у то време вршио дужност директора лабораторије и ракетни инжењер др Вилијам Хајвард Пикеринг.

Први сателит у оквиру овог програма Експлорер-1 лансиран је 31. јануара 1958. године са лансирног комплекса 26 космодрома Кејп Канаверал који се налази на Флориди. Сателит Експлорер-1 је имао облик издуженог цилиндра пречника 15,24 cm и са ракетним мотором четвртог степена укупну дужину од 2,032 m. Као основне компоненте овај сателит је поседовао: два

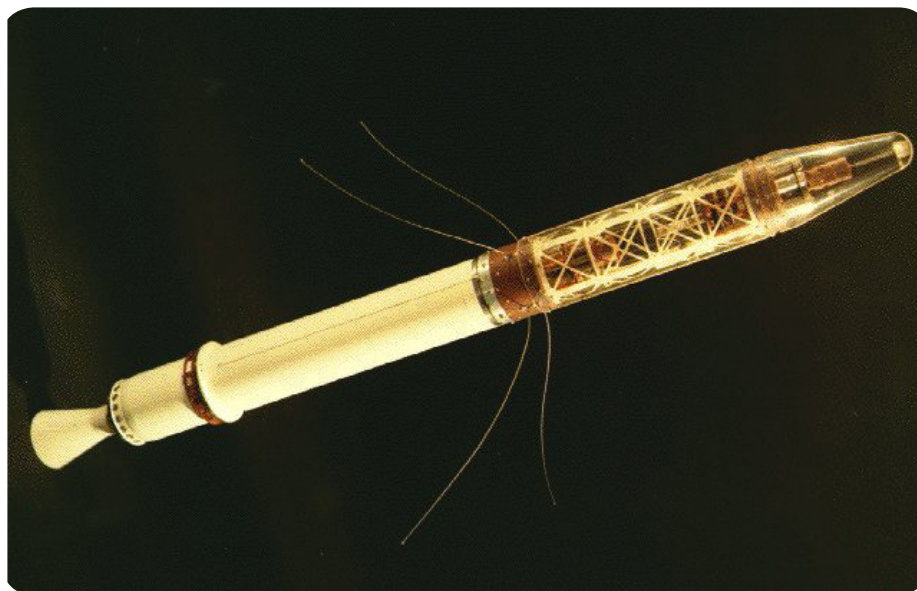
радио-пријемника фреквенције 108 MHz, два унутрашња и један спољашњи термометар, сензоре космичког зрачења, уређаје за регистровање микрометарских честица, Гајгер-Милерове бројаче и дванаест мерача степена оштећења оплате сателита. Са спољашње стране налазиле су се лепезасто причвршћене четири штапа антене дужине по 55,9 cm. Само тело сателита налазило се у изолованом модулу под притиском од 13,6 kPa. Модул се налазио смештен на ракети носачу Јупитеру Ц који је представљао побољшану варијанту ракете Џуно-1, којој су придодати ракетни мотори у три степена, а конструктор ракете је био Вернер фон Браун. Сателит је по лансирању ушао у орбиталну путању са перигејом на 356 km и апогејом на 2548 m, нагибом од 33,2 степена и периодом обиласка од 114,8 min.

Током орбиталног кружења, Гајгер-Милеровим бројачима уочено је присуство радијационих појасева за чије се постојање до тада није знало. Када се сателит у једном тренутку приближавао свом апогеју бројачи који су претходно били у оперативном стању, престали су са



радом. Анализирајући тренутак престанка рада, астрофизичар Џејмс ван Ален дошао је до закључка да је узрочник престанка функционисања бројача у датом тренутку интензивно зрачење на тим висинама и на основу датих параметара је одредио два прстенаста појаса радијације око Земље. Сателит Експлорер-1 је своју мисију испунио 31. марта 1970. после више од 58.000 обилазака око Земље. Након успеха Експлорера-1 у склопу космичког програма Експлорер само у периоду од 1958. до 1992. лансирано је укупно 67 вештачких сателита међу којима је и Експлорер-7, опремљен радиометрима за мерење радијационог биланса Земље из космоса, помоћу којег је измерен први климатолошки параметар путем сателита, што представља праву увертуру у метеоролошка и климатолошка истраживања путем сателитских уређаја (метеоролошких сателита). Поред ове улоге, задаци овог сателита јесу и регистровање сунчевог X зрачења, мерење Лајмановог алфа флуksа и космичког зрачења. Након првог америчког космичког програма, почетком шездесетих година у јеку Космичке трке, а у оквиру својих космичких програма и остале савезничке државе врше лансирања својих сателита.

Наставиће се у наредном броју...



Пишу: Денис Поповић и Мирјана Митричевић

Из Балтичких земаља селимо се на Медитеран, у некада нама суседну земљу Италију. За ову дестинацију одлучили смо се јер смо хтели да се уверимо да Италија, како се наводи „*спада у седам најразвијенијих држава света*“. Ово наше путовање било је краће за разлику од Балтичке туре али без обзира на то ми смо уживали и лепо се провели. Наша тура обухватала је посету Трсту, градићу Палманова познатом по свом аутлету, Венецији, Верони и Падови.

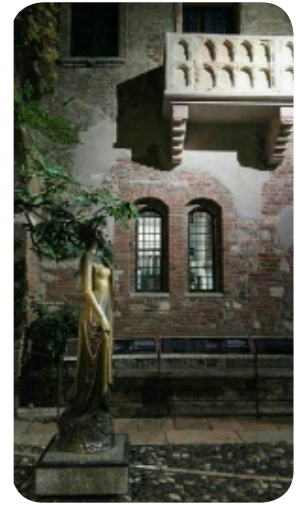
Наша прва дестинација на овом путовању био је очаравајући град *Трст* који представља једну од главних туристичких дестинација. Овај град карактеристичан је по томе што представља најважнију луку северног Средоземља, а тај статус добио је још у 18. веку када је представљао главни трговачки центар. У граду се налази велики број споменика, палата и тргова. Најпознатија знаменитост града је нова црква Светог Спиридона (стара је срушена), иначе православна црква која је подигнута у 19. веку. У овом граду обавезно треба издвојити време за капућино, сладолед, пицу и плодове мора у неком ресторану на левој страни

канала Гранде са погледом на марину.

Провели смо неколико сати у Трсту и након разгледања града, уживања у еспресу и погледу на море, упутили смо се у *Palmanova Outlet* да потрошимо неки евро. То место има јако пуно радњи познатих робних марки пре свега женске, мушке и спортске гардеробе, а такође то је најбоље место за куповину поклона драгој особи. Кад дођете у тај аутлет у коју год радњу да уђете оставићете новац, јер је тамо за нас све, без обзира на цену, цабе. Када смо дошли у *Palmanova Outlet* на водичев савет пријавили смо се на улазу и добили једнодневну картицу са којом се може остварити 10% попушта у радњама. Слушали смо водича мање од пет минута и упутили се правац у разгледање продавница. Производи се продају по сниженим ценама, са минимално 30% попушта током целе године и до 70% попушта на аутлет цене.

Уморни од пута и од шопинга, а и лакши за неки евро упутили смо ка хотелу у туристичком месту *Лидо ди Јесоло* где смо се и сместили. Само туристичко место представља једно од најзначајнијих на северу Италије где се налази много хотела, са којих се поглед пружа на прелепе широке и дуге пешчане плаже.

За *Венецију* нас вежу најлепша сећања. Тако бајковита и прелепа. Ниједан град није налик Венецији. Свима бисмо препоручили да је посете. Нико не може да одоли њеном шарму. Изграђена на вештачком острву усред лагуне дуге 48



и широке 9,5 km. Венеција позната по својим каналима и гондолама очарава. Називају је још и *Краљица Јадрана*, *Невеста мора*, *Град мостова*.

За Венецију се полази са пристаништа Пунта Сабиони (недалеко од туристичког места Лидо ди Јесоло) и стиже се до Трга Светог Марка. У које год време отишли увек је гужва. Интересантно је то што овде нико не може да се изгуби јер сви путокази воде ка импозантном Тргу Светог Марка или ка предивном мосту Ријалто. Наравно ту су и голубови које смо са уживањем хранили, а они су нам јели из руку.

Обилазак града подразумева одлазак до Моста уздаха, Дуждеве палате, стубова заштитника града, цркве *Santa Maria della Salute* (којој је и наш познати песник Лаза Костић посветио једну од најлепших песама), трга Светог Марка, Цркве Светог Марка, торња Кампаниле и моста Ријалто. Једна од најпознатијих локација у овом граду је железничка станица *Санта Луђија*, означена натписом *Ferrovìa* (железница).

Свети Марко је светац заштитник Венеције. Његов симбол, крилати лав, базилика



СА БАЛТИКА НА АПЕНИНСКО ПОЛУОСТРВО



Светог Марка са мноштвом купола потиче из 11. века. Кула са сатом је још један од симбола овог града. Прелепи сат има бројчаник који приказује сате, месечеве мене и знак зодијака у коме се сунце тренутно налази. Дуждева палата је нешто посебно, њена елегантна фасада од ружичастог и белог мермера гледа на трг и на лагуну. Мост уздаха је најпознатији мост у Венецији, спаја задњу страну Дуждеве палате са затвором. Канал Гранде врло је специфичан, сам канал нема пешачких стаза, а куће локалних мештана налазе се на самој ивици канала и имају прелепа мала пристаништа. Венецију чини посебном и јединственом црква Santa Maria della Salute са великом куполом. Изграђена је у 17. веку и смештена на самом крају Канала Гранде. Занимљива је унутрашњост цркве која има облик осмоугаоника. Венеција и њени канали проглашени су спомеником Светске баштине UNESCO-а.

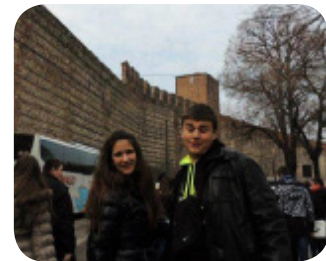
Град воде – Венеција је састављена из једног „главног“ и на десетине мањих острва, као и копненог дела – Местре, повезаног насипом са главним острвом. Три најпознатија острва у саставу града Венеције су: Мурано - познато по фабрици која производи стакло, Бурано - познато по

чипки коју су везле жене морепловаца као и шареним кућама и Торчело - место најстаријих насеобина и прве венецијанске цркве.

Ако желите праву романтичну возњу гондолом по Каналу Гранде то задовољство ће коштати по возњи 100 евра и трајаће 45 минута. У току возње може се видети кућа Марка Пола и Казанове. Осим у туристичке сврхе, гондоле се у Венецији користе како за славља тако и за сахране. По нама најлепши доживљај Венеције је шетња њеним уским улицама, разгледање излога и куповина сувенира.

Верона, град у северној Италији, град романтике. Чувена Верона из Шекспирове драме Ромео и Јулија лежи на реци Адиђе. Римска арена у Верони потиче из 1. века и једна је од највећих и најбоље очуваних која се и дан данас користи за разне приредбе и прославе. Сваке јесени у Верони се одржава „Светски сајам камена“.

Обавезно посетити Ромеову кућу која се данас налази у приватном власништву једног богатог Италијана који ју је реновирао, али је задржала све своје карактеристике. Јулијина кућа носи назив Via Capello, током тридесетих година 20. века град је додао балкон, а касније и статуу Јулије, декор и копије намештаја налазе се у самој кући. Постоји легенда која је везана за Јулијину статуу. Ако се налазите у Верони замислите жељу када станете на тло Вероне. Када



дођете у обилазак Јулијине куће, ако сте мушкарац Јулију додирните за груди, ако сте жена додирните је око струка. Легенда каже да ће вам се испунити замишљена жеља. Верона је спој духа, прошлости и модерног доба у којој су нас очарале: дивне италијанске канцоне, италијанска кухиња, прелепе Италијанке, љубазно становништво. Обавезно треба посетити и Трг Бра и купити италијанску ручно рађену тестенину.

Највећи елипсasti парк видели смо у Падови, зове се Prato della Valle окружен воденим каналом. Дуж канала поређан је велики број статуа које представљају знаменитости Падове. Суботом се трг претвара у велики маркет, пијацу, многи уживају у пикнику и ручају на трви. Улични свирачи задужени су за забаву. Падова је свакако град који треба посетити и видети.

Поздрав од светских путника до следећег путовања у Румунију.



Пише: Никола Тодоровић

Захваљујући разноврсним природним и културним вредностима, Пиротски крај се све интензивније афирмише као атрактивна туристичка дестинација, што потврђује континуирани раст броја посетилаца. Поред препознатљивих водопада, клисура, амбијенталних целина и атрактивне световне и сакралне архитектуре, значајну улогу у туристичкој понуди Пирота имају елементи нематеријалног културног наслеђа, а посебно локална гастрономија. Најзначајнију улогу у туристичком презентовању понуде традиционалних специјалитета имају две манифестације – Сајам пиротске пеглане кобасице и Фестивал старопланинских јела у Темској.

Први Сајам пиротске пеглане кобасице организован је 2013. године и од тада се традиционално одржава сваког последњег викенда у јануару. Иницијатива да се пеглањој кобасици посвети једна манифестација настала је као резултат појачаног интересовања Пироћанаца за обнављањем традиције производње овог деликатеса, али и услед препознавања потребе да се он адекватно заштити и успешно представи тржишту и широј јавности. Но, шта је заправо пиротска пеглана кобасица?

У припреми пеглане кобасице користи се неколико врста меса – овчије, козје и јунеће, при чему се по жељи може додати магареће или коњско месо. Одмах је уочљиво да се свињско месо не помиње у рецептури. Разлог за то је чињеница да је оно масније од наведених врста меса и подложније кварењу, док дуготрајност пеглане кобасице упркос одсуству термичке обраде меса представља њену специфичност. Пре него што се приступи мљењу меса, неопходно је да се сва видљива масноћа и жиле одвоје од њега како би се добио најквалитетнији могући производ. Тако припремљеном месу се додају љута паприка, бели лук и со, а направљена смеша се затим ставља у овчије црево, које служи као омотач. Напуњено црево се сече на мање делове од којих се обликују препознатљиве потковице, а процес сазревања производа може да почне.

Иако савремена технологија омогућује производњу пеглане кобасице током целе године, она се, због специфичних временских услова који су неопходни, традиционално прави једном годишње. Сушење поменутих потковица почиње у периоду од средине новембра до почетка децембра и обично траје око 2 месеца. Производу највише погодује

чување на ветровитом месту, што поспешује процес сушења. Посебно је специфичан процес пеглања кобасице оклагијом или стакленом флашом како би се из ње избацила влага, по чему је и добила назив пеглана (како је често Пироћанци скраћено називају). Идеална температура за овај процес износи од -5°C до $+5^{\circ}\text{C}$, с обзиром на то да се кобасица на нижим температурама леди и не може да се пегла, док на вишим температурама долази до њеног кварења.

Док вредне домаћице и домаћини пеглају кобасице, припрема догађаја је у пуном жеку. Главни организатори Сајма су Туристичка организација Пирот, Дом културе Пирот и Удружење произвођача пеглане кобасице, док покровитељство и подршку пружају Град Пирот и компанија „Tigar Tyres“. Сајам се одржава у Спортској хали Кеј, смештеној уз чувени Пиротски кеј који представља изузетно атрактиван амбијент. Учесници Сајма нуде своје производе на дегустацију и продају их посетиоцима из земље и иностранства, а посебно из Бугарске, који представљају највећи број гостију. Према проценама из 2018. године, гости из Бугарске су на Сајам организовано дошли са око 50 аутобуса, што довољно говори о популарности овог догађаја у суседној земљи. Поред растућег броја посетилаца, расте и интересовање произвођача, па је тако 2019. године на Сајму учествовало 45 произвођача, што представља седам учесника више у односу на прошлу годину. Сајам има и такмичарски карактер, па стручни жири сваке године одабере најбољег произвођача, што свакако представља подстицај свим учесницима да теже континуираном





побољшању квалитета овог деликатеса.

Фестивал старопланинских јела организује се од 2010. године у селу Темска, које је од града удаљено око 16 km. Традиционално се одржава средином јула у дворишту сеоске школе, а организују га удружење жена „Темштанке“, месна заједница Темска, Туристичка организација Пирот и градска управа. Манифестација је настала на основу жеље и иницијативе првенствено локалних домаћица да традиционална јела која се вековима припремају на овом простору буду представљена јавности и на тај начин сачувана од заборавља. Поред неговања традиције, циљ фестивала је промоција гастрономске понуде Темске и других старопланинских села која представљају већ афирмисане или потенцијалне дестинације у руралном туризму.

Бројна су аутентична јела од локално произведених састојака коју учесници фестивала презентују и нуде на дегустацију посетиоцима – сарма у виновом или липовом листу, сарма од проса, таратор (хладна чорба са краставцима и белим луком), баница (врста пите), пуњене суве црвене паприке, пихтије од боба, јела од печурки, јагњећи специјалитети и различите врсте сирева, качкаваља и других млечних производа. Такмичарски део Фестивала подељен је у три категорије – старопланински специјалитети, котлић са гљивом лисичарком и вргњем које су карактеристичне за овај простор и категорија старопланинске трпезе. Највише учесника долази из Темске, околних села и Пирота, а 2018. године их је било преко 45.

Понуду гастрономских догађаја у Пироту употпуњују и две нешто новије манифестације

– Јагњијада у Крупцу и Фестивал сира и качкаваља у Пироту који се одржавају од 2015, односно 2016. године. С обзиром на то да се квалитетан качкаваљ и јагњетина традиционално везују за овај део Србије, очекује се да ће у будућем периоду ове манифестације постати конкурентне сличним догађајима који се већ одржавају у другим деловима земље. Са друге стране, Сајам пиротске пеглане кобасице и Фестивал старопланинских јела већ су у протеклих неколико година постали препознатљив део туристичке понуде Пирота, доприносећи не само популаризацији специјалитета којима су посвећени, већ и унапређењу општег имиџа овог простора. То има вишеструки значај за даљи развој туризма, као и за локалну заједницу, како у економском, тако и у смислу афирмације нематеријалног културног наслеђа овог простора.

Пише: Војислав Деђански

Тарговиште или Трговиште је градско насеље у Румунији, у њеној покрајини Дамбовица, на десној обали реке Јаломица. Град је, према попису из 2011. године, имао 79.610 становника. Име Тарговиште је словенског порекла и потиче из средњег века, а значи пијаца, место за трговину. И данас у неким словенским земљама срећу се градови овог имена (нпр. у Србији Трговиште).

Ипак, само језгро града подигли су саксонски колонисти крајем 12. и почетком 13. века. Постоје археолошки остаци који потврђују да су се колонисти населили на овом простору, што значи да су имали дозволу локалног владара. У 15. веку, град је почео да расте и ускоро је постао центар Влашке, као најразвијенији град. Сам град познат је и по Владу Цепешу или грофу Дракули који је управљао државом Влашком у 15. веку, те се и музеј посвећен њему налази у граду. Он је значајан јер се одупирао налету Отоманске империје, а познат је и по својој страховлади и тешкој нарави.

Ипак, главна радња овог текста дешава се у 20. веку. Наиме, након Другог светског рата, Румунија потпада под совјетску сферу утицаја. На власт долази комунистичка партија под вођством Георгија Дежа. Његова владавина трајала је до 1965. године, када на власт долази Николаје Чаушеску. Рођен је у Скор-

ничештију, 1918. године. Пре него што је постао председник, био је министар пољопривреде Румуније, а касније и заменик министра одбране. Чаушеску је за кратко време успео да се пробије до другог човека у Румунији. Након смрти, Георгија Дежа, Чаушеску постаје генерални секретар Комунистичке партије Румуније, а тек 1974. председник. Био је веома популаран у народу, јер је успешно одолевао притисцима великих сила. Изашао је из Варшавског пакта, није учествовао у совјетској инвазији на Чехословачку и отворио је Румунију ка свету. Чаушеску је био и велики пријатељ Јосипа Броза Тита, са којим је успешно реализовао пројекат изградње великих хидроенергетских система на Дунаву.

Преокрет у његовој политици почиње 1971. године када посећује Северну Кореју и Кину. Његов култ личности почиње да јача. За време његове владавине, Румунија је била четврти извозник оружја у Европи, а сам Чаушеску се свету представљао као заштитник афричких сиромашних земаља. Међутим, временом је Румунију захватила велика глад, али не због природних непогода, него због државног плана отплаћивања спољног дуга. План је био да се извози храна и на тај начин смањи спољни дуг, који је 1989. године скроз исплаћен. Потребно је рећи и то да је Чаушеску наредио изградњу друге највеће зграде на



свету, „Куће народа“, која је данас центар румунског парламента и налази се у главном граду Букурешту.

Ипак, те исте године, крећу демонстрације против Чаушеског и његове жене Елене. Повод је био протеривање мађарског свештеника који је оптужен за ширење национализма. Дана 22. децембра, Чаушескуови беже у Тарговиште где су ухапшени и где им је суђено за више кривичних дела, од геноцида до неlegalног богаћења. Стрељани су у Тарговишту, 25. децембра 1989. године.

Место на коме су стрељани, двориште некадашње касарне, данас је музеј који сам имао прилике да посетим у мају 2016. године. У њему можете видети књиге које је Чаушеску написао, кревете на коме су последње ноћи провели Николаје и Елена, тањире из којих су јели, а можете обићи просторију у којој им је суђено. Препоручујем обилазак овог места које има велику историјску вредност. На зиду уз који су стрељани и даље се виде рупе од метака.

Величање и хвалисање Чаушескуа у Румунији је забрањено, али се мишљење Румуна о њему знатно поправило пошто је према неким анкетама проглашен за једанаестог највећег Румуна свих времена.

Пре стрељања, Чаушеску је изјавио да ће историја показати да је он био у праву. И зато, оставимо историји да му суди.





Пише: Хана Смајовић

Истанбул је јединствени град који се пружа на два континента. Ово место описујем као судар две културе јер се у једном сокаку осећа дух ислама, а пак у следећем доминира хришћанство. У град сам се заљубила на први поглед. Из њега избија носталгија неких прошлих времена и сваког момента се чини да ће из неког угла изаћи азијска принцеза, прекривена свилом и златом, у пратњи чувара са исуканим сабљама. Сада, после неколико сусрета, могу да потврдим да ми спаса нема. Неизмерно заљубљена чезнем због раздвојености, понекад чак и патим што се не виђамо чешће и размишљам шта ме је снашло, док се поново не видимо.

Географски положај Истанбула тежи да га физички издигне изнад свих осталих градова, историја две некадашње империје чија је престоница био, учинила је да овај град заволим и са осећајем припадности зовем мојим градом. Још увек чујем галебове у чувеној

луци Еминону док ужурбано идем по свој омиљени ђеврек и чај са мирисом јабуке и цимента. Посматрам Галата кулу која доминира на супротној страни док углавном звуци трајекта, усталасаног мора и великог броја туриста подстичу моју чежњу. У позадини, чују се звуци свакодневне гужве око Нове џамије и махом разговор трговца на отвореном који продају мирисно цвеће док је са друге стране, готово скривени улаз у понуде богате пијаци. Одлучујем да бежим даље, прелазим улицу којом тутњи трамвај и полако се пењем ка историјском делу града где се указује плато Султан Ахмет на којем доминира истоимена џамија и чувена Аја Софија.

Враћам се слици Златног рога, који представља усечени залив уз који се шета, плови или пак рекреира, изнад чије се обале уздижу делови који су туристима мање

познати. Пјер Лоти је видиковац који у мени буди посебну носталгију, јер нисам део фолклора који традиционално наступа ту сваког викенда. Део града познат под именом Фатих чува само срце Османског царства, Топкапи палату, која је била резиденција свих султана скоро пуних 400 година све до доласка султана који наређује да нова резиденција буде Долмабахче на европској обали Босфора, мореуза који повезује Црно море са Мраморним морем. Босфор из мог угла представља морски пут који на

први поглед изгледа умиљато, али крије опасности којима је изложена сама обала. Под његовом површином се боре за превласт морске струје која свака вуче на своју страну, док се на самој обали уздижу древна здања која памте нека срећна времена.

Не знам како да завршим овај излив наклоности. Кад боље размислим краја и нема јер у мени тиња доста виђених слика које чекају да оживе, док неке нове чекају новог заљубљеника у овај град. Најбоље књиге су попуњени пасоши.



Пише: Снежана Ђурђић

Фебруарске дане 2018. године на северозападу Африке локални становници су описивали као најхладније у последњих 40 година. Исти утисак смо имали и ми, придошлице из севернијих предела, који смо тих дана посетили краљевину Мароко, државу разноврсне и спектакуларне природе, гостољубивих и прогресивних људи, од којих преко 50% од укупног броја становника (~30 милиона) живи у модерним, а истовремено бурном и богатом историјом и традицијом обликованим градовима. Путовање кроз Мароко јесте и путовање кроз његову богату географску и историјску ризницу из које је тешко издвојити најјаче утиске.

Мали део од 3500 km морске обалске линије Марока обухвата и подручје Рабата. Континуитет ниске, пешчане обале, прекинут је естуаром реке Бурегрег, чије се извориште налази 240 km узводно, у области Средњег Атласа где извире на 1627 m надморске висине. Река је формирала естуар у дубини од 10 km узводно и разлила свој алувијум десетак километара дуж обале океана. Из-

ложеност Рабата ђудима океана, довела је кроз историју његове становнике више пута у велику опасност. Хроничари бележе да је 1. новембра 1755. године, након катастрофалног земљотреса у Лисабону, цунами талас заплуснуо обале Рабата и за собом оставио велика оштећења и преко 200 страдалих становника. Ни су само земљотреси били узроци морских таласа разорне моћи. У скоријој прошлости (фебруар 2017. године), после серије снажних, олујних ветрова, створили су се таласи висине 6-7 m, који су се одбијали од грађевина удаљених и до 200 m од обале. Снажни и влажни ветрови, јесу типични за зимску сезону када се на овом простору за само неколико месеци излучи највећи део годишње суме од 550 mm падавина.

Међу утисцима и призорима који ће се тешко поновити на неким другим упоредницима и меридијанима, јесте савршена хармонија јарких тонова земљаних боја, мириса суптропске вегетације у пуном цвату (стабла дивљих, а горких поморанџи, хибискуса, жакаранди, табебуија...), складне компози-

ције тишине и кликтаја птица, једноставно спокоја амбијента локалитета Челах на југоистоку главног града Марока. Археолошки трагови указују да је Челах најстарији насељени део Рабата, јер су још у 8. веку п.н.е. Римљани на речној тераси насталој на левој обали реке Бурегрег подигли луку и утврђење. Трагови речне луке данас не постоје, али утврђење које је кроз векове мењало господаре, освајаче, али и форму, и даље постојано и суверено изазива дивљење и поштовање. Римљане су наследила берберска племена која су своја упоришта ширила далеко од постојбина са Високог Атласа. Бербери су и били први насељеници десне обале доњег тока Бурегрега, на којој се данас шири град Салé. Од 10. века утицаји ислама доминирају у свим деловима данашњег Марока при чему се кроз историју бележе смене моћних династија Алмохада и Меринида.

Није необично што су колоније рода баш на Челаху нашле своје зимско уточиште. Роде чувају дух места, царују остацима форума, терми, некропола, хамама, фонтана, тријумфалних капија, утврђених зидова, и једино звецкање њихових сабљастих кљунова прекида свечану тишину. Роде суверено владају зидинама, остацима стубова од црвених пешчара подигнутим у распону векова, оне грађевинама без људи дају нову димензију живота. Орнитолози процењују да ова колонија рода просечно броји око 70 јединки и да бар 10% парова на овом месту подиже своје младунце. Роде су мирољубиви суверени најстаријег дела мароканске престонице – оне јој пружају јединствену енергију, аутентичну мелодију и континуитет живота. Популације



рода из Челаха без природних препрека, с лакоћом комуницирају и са онима настањеним у шумском комплексу Мамора који се простире у правцу североистока на површини од чак 133.500 ha. Како вегетација шума у Мароку покрива само 8% територије ове државе и то највише у областима Централног Рифа, Средњег и Високог Атласа, то је комплекс под шумом храста плутњака (*Quercus suber*), приморских борова (*Pinus pinaster*), еукалиптуса и акација, недалеко од двомилионског двојног града Рабат – Салé, непроцењива ризница биодиверзитета, али и својеврсна оаза за рекреацију локалних становника. У Мамори се налази преко 50% стабала храста плутњака Марока, док је према проценама ово и локалитет на којем се налази највеће компактно станиште ове врсте на свету. Рабат не само да је окружен великим комплексима под вегетацијом шума ка североистоку и југоистоку (зелени појас површине 1200 ha), већ је и његово градско језгро раскошно оплемењено у духу традиције андалузијских вртова. Зелена престоница Марока, јесте атрибут који овом граду у потпуности припада.

Сем што су граду дали име (*Ribat el Fath* – упориште победе), владари Алмохада су заслужни што Рабат препознајемо и по чувеном Хасановом торњу, казби Удаја, градским бедемима и монументалним капијама, које су још од краја 12. века оставили далеким поколењима на дивљење и понос. Хасанов торањ је остатак некадашње џамије, чији су градитељи желели да на гребену изнад реке подигну највиши минарет, највеће џамије тога доба. Монументална грађевина од црвеног пешчара постављена на преко 300 стубова, никада није завршена, већ је заустављена на висини од 44

м. Овај локалитет је незаобичајна знаменитост свих посетилаца Рабата, јер се давнашња визија монументалности градитељског умећа, наставила и код савременика. Наиме, раскошна грађевина од белог оникса, подигнута 1971. године у част и славу преминулог краља Мухамеда V, на платоу уз Хасанов торањ, представља величанствени споменички симбол поносне и слободарске краљевине. Вишевековну старост има и медина, трговачко средиште града, која је изграђена у 17. веку када је муслиманско становништво протерано из Андалузије. Медина и данас пулсира у ритму живљења просечног становника Марока јер у њој од занатлија можете купити све што вам је потребно од хране, одеће и обуће, употребног прибора и декорација за дом.

Данас није лако замислити да је Рабат, после Казабланке по броју становника други по величини град Марока, крајем 19. века имао само 30.000 становника. Двојна насеља Рабат – Салé, била су у то време насеља секундарног значаја у поређењу са тадашњом престоницом Фес. Већ 1912. године, са почетком француског протектората (који је завршен 1956. године), султан Мула Јусуф напустио Фес и преноси своју административну власт у град који се шири на естуару Бурегрега. То је и кључна година, када се уз поштовање градитељског наслеђа античке, маварске и андалузијске, као и доминант-



не исламске традиције, почиње и са изградњом првих објеката типичне европске архитектуре (широки булеварии, зграде Банке Марока, Централне железничке станице, Поште и др). Тачно један век касније, 2012. године, модерна престоница и историјски град Рабат, постао је и заштићени локалитет на UNESCO листи светског природног и културног наслеђа.

За Рабат будућности, градитељски визионари и планери осмислили су тзв. „Bouregreg Valley project”. Символика рехабилитације и резервисања атрактивног земљишта дуж реке за изградњу модерних стамбених блокова, тржних центара, пословних објеката и објеката културе, асоцирала нас је и на сличан процес чији смо савременици и у Београду. Да ли ће планови трансформације намењене земљишта дуж реке Бурегрег донети трајан квалитет којим ће се поносити будућа поколења? Затечени склад успостављен између тековина давнашњих времена и европске архитектуре 20. века, као и природни спој између реке и моћног океана, аутентичне су, непоновљиве и незаменљиве вредности!

МЕЂУНАРОДНИ ДАН СНЕГА

Пише: Даница Ђуркин

Према легенди насталој у Сибиру, маленом селу Ојмјакону, зима почиње када Господар зиме изађе из океана и својим дахом заледи околину. Пре само неколико дана мислили смо да се овогодишњој зими привео крај, међутим местимичан снег у појединим деловима Србије који је улепшао ово јутро нас је вратио у реалност. У прави час, с обзиром да се на овај дан, 20. јануара 2019. године, широм света обележава „Светски дан снега“.

Шта је уствари снег и како настаје ово величанствено снежно белило? Представља врсту високих падавина, а настаје сублимацијом водене паре, односно њеним директним преображајем у чврсто стање. Спајањем хиљада и хиљада ледених кристала настају снежне пахуљице, најчешће пречника 2,5 mm, а потом почиње магија.

Највећу привилегију да готово свакодневно присуствују овој магичној појави имају становници најхладнијег стално насељеног места на свету тзв. „Пола хладноће“ – Ојмјакона. Од главног града Јакутије, Јакутска, удаљен је чак 1100 km. Епитет „Пол хладноће“ дугује најнижој температури у стално насељеном месту на свету од -77,8⁰ C измереној 1938. године. Насеље је формирано на левој обали Индигирке, а у њему живи око 500 становника. Становништво се претежно бави узгојем ирваса и дивљих коња, риболовом, али у новије време и туризмом заснованим на климатским специфичностима поднебља. Наиме, поред екстремно ниских температура ваздуха и тла (земљиште се залеђује до дубине од чак 1500 m), интересантна је и појава да због близине северног пола дужина дана и ноћи варира током године (у децембру дан траје свега три, а у јуну 21 сат). Највећи број туриста долази из Колумбије, Кине, Чешке, Тајланда, Индије итд. јер, како кажу, желе да на својој кожи осете праву хладноћу. Услед ниских температура у Ојмјакону нема мобилне телефоније и сигнала, али свако ко „преживи“ ове сурове услове као сувенир ће са собом понети „сертификат за боравак на Полу хладноће“. Уколико се неком случајношћу одлучите да посетите ово место, природа није једино што ће вас задивити. Захваљујући чистом

ваздуху, води и здравој исхрани, становници Ојмјакона су познати по својој дуговечности. Међу локалним специјалитетима издвајају се млечни производи „хајак“ и „кјорчех“ (слични путеру и сладоледу), као и најпознатије ојмјаконско јело – „строганина“ (остругана свеже залеђена риба).

Почетком јануара овде је одржана најхладнија трка на свету у којој је учествовало 16 учесника из пет држава на -52⁰ C! Најмлађи је имао 21 годину, а најстарији 71! Један од њих је успео да претрчи 38 km и то за свега 3 h и 53 min.

Било да сте од оних зимогроживих, који се снегу радују само седећи у својим топлим домовима, гледајући кроз прозор или оних који воле планину, скијање и оста-



ле зимске радости, на неки начин у овој зимској чаролији уживају сви, а посебно деца. „Деца су наша будућност. Сваке сезоне видимо да све више деце борави и бави се спортовима на снегу. Да ли ће одрасти у врхунске скијаше, није битно, оно што желимо је да их гледамо како расту уз скијање и сноубординг. Управо је та визија била главна иницијација за кампању FIS-а „Bring children to the snow“ („Донеси децу снегу“), која је уведена у новембру 2007. године“, изнео је директор светске скијашке федерације Gian Franco Kasper. FIS је основан 1924. године на првим Олимпијским играма у Шамонију у Француској. Признат је од стране Међународног олимпијског комитета, управља олимпијским дисциплинама алпског скијања, скијашког трчања, скијашких скокова, нордијских комбинација, скијања слободним стилем и сноубординга.

„Светски дан снега“ је међународни годишњи фестивал снега за децу и родитеље који промовишу

зимске активности, снег и снежне рекреације за све узрасте. У 45 земаља одржава се 469 догађаја и акција. Манифестација обухвата 112 догађаја широм Кине, преко 50 школа скијања и сноуборда са бесплатним часовима за децу широм Пољске, седам догађаја у Јужној Африци, Перуу и Бразилу, бесплатне ски часове и часове сноуборда у Аустрији, у долини Енгадина у Швајцарској, деце снежне фестивале у Стокхолму, Талину, Улан Батору итд. Такође ће ово бити посебна година и за организаторе, јер имају прилику да освоје награде попут: „Најбољи светски дан снега“, „Најбољи мини светски дан снега“, „Награда за иновације“ и „Почасно место“.

У Србији се годинама уназад „Светски дан снега“ обележава у ски центрима Копаноник, Стара планина и Торник на Златибору. Ски Клуб Стара планина Пирот освојио је прву награду четврте категорије, као центар који је први узео учешће у овом дану. Током овог дана у свим центрима важе попусти од 50% на полудневне и дневне деце ски карте и 15% попушта за целу породицу, такође и ски школе дају одређене попусте на часове и рентирање скијашке опреме.

„Светски дан снега“ осмишљен је као дан када деца заједно са својом породицом уживају, уче о животној средини, здравственим предностима снежних активности и безбедности на снегу и ван њега. Промоција скијања и зимских спортова један је леп начин да се деца приближи не само снегу, већ и природи. Овим поводом имају прилику да бораве на свежем планинском ваздуху, истражују, уживају у зимској чаролији. У времену када је опседнутост компјутерима, мобилним телефонима, друштвеним мрежама узела маха, веома је значајан један овакав дан који ће промовисати и подстицати враћање наших најмлађих правим вредностима - природи, спорту и дечјој игри и безбрижности. Нема веће радости од дана проведеног у санкању, клизању, гурдвању, прављењу Снешка Белића. Зато сви, мали и велики, препустите се зимској чаролији, пре него што се сибирски Господар зиме врати у океан, пенсилванијски мрмоти не угледају своју сенку или висибаве прошарају још увек уснуло тло.

ДО ВРХА БАЛКАНА

Пише: Сава Стевановић

„У сваком додиру са природом човек добије много више него што тражи.“

Џон Муир



Ако се нека земља може назвати земљом правог Балкана, онаквог какав је описан у делима старих европских путописаца, онда је то Бугарска. Довољно је рећи да се планина Балкан по којој је цела регија добила име налази у Бугарској. Ова планина с правцем пружања запад-исток дели Бугарску на северну и јужну. На јужној страни налази се још једно значајно узвишење. То је Рила чији је врх Мусала највиши на Балкану. Управо због доминантне висине и непроцењиве лепоте Рила је предмет интересовања многих планинара који желе да уживају у њеним језерима и незаборавном погледу са врха.

Планина Рила се уздиже у југозападном делу Бугарске и представља очувано природно бугарско и светско богатство дивљине, животиња и ретких биљака. Својом дужином од 480 km река Марица, или другачије Еврос, најдужа река Балкана, управо извире на овој планини.

Подно планина налазе се плодне долине које су одувек биле погодне за живот. Због тога ово подручје одише богатом историјом, о чему сведочи средиште градића Самоков, стециште различитих култура, где се у исто време могу видети православна црква и џамија.

Почетно место за успон на највиши врх Риле је Боровец, удаљен 10 km од Самокова.

Представља најстарији зимски центар Бугарске. Окружен древним боровим шумама на надморској висини од 1315 m и највишим стазама до чак 2600 m надморске висине, Боровец је врхунско место за одмор и рекреацију. Захваљујући чињеници да је од Софије удаљен 73 km, а од Пловдива 126 km, овај врло атрактиван туристички центар лако је доступан свима. Снежни покривач се задржава од почетка децембра до краја марта, а на располагању је 45 km скијашких стаза различитих тежина.

Успон до Мусале можемо поделити у три дела. Успон почиње из Боровца на надморској висини од 1315

АМФИТЕАТАР У ПРИРОДИ



т. До хиже Јастребец, који се налази на 2369 m, може се доћи пешке или гондолом (цена је 12 лева или око 6 евра, а возња траје 25 min). То је први део стазе. Други део, од хиже Јастребец до хиже Мусала (2389 m), пресеца 3 ски стазе и скоро је хоризонталан, што омогућава лакшу адаптацију и прелазак на трећи део стазе који је заправо пењање од хиже Мусала до самог врха.

Пут од Јастрепца до планинарске куће Мусала је лагана планинска шетња у којој доминира широки пут и околне зелене ливаде препуне клеке као и високопланинског цвећа. Планинска кућа се налази на 2389 m и одмах поред ње је и Мусаленско језеро, једно од бројних на планини. Овде и званично почиње строго заштићено подручје „Национални парк

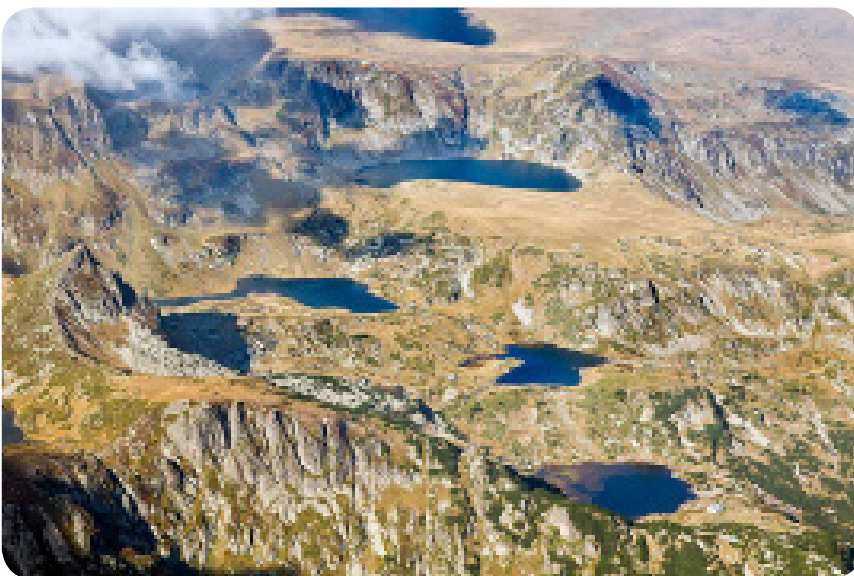
Рила“. Пут даље води поред многобројних језера, а једно од њих се налази на надморској висини од 2700 m, где се налази још један планинарски дом под називом „Ледено језеро“. Дом је у почетку постављен да би се проверила отпорност грађевине на велике висине, те касније да буде пренесен на Хималаје, при одласку бугарске експедиције на врх Монт Еверест. Међутим, због велике тежине остао је на свом првобитном месту, где пружа одмор за планинаре као и припрему за последњи и најстрмији део стазе. Овај део стазе је у исто време и најатрактивнији и најзубудљивији. Завршни успон води по гребену који планинарима пружа неописиву срећу што због високогорског амбијента, што због чињенице да је успону крај. Стазу у почетку представља узан пут, а потом стеновити део, на коме су постављене шипке које су повезане сајлама, како би помогле током успона.

Након пола сата интензивног успона стиже се на врх. Докле год вам поглед сеже простиру се планине. Свуда околу виде се врхови остатка Риле попут Дена, Манча, Алека, као и Мале Мусале. Њени бокови



испресецани су маркираним планинарским стазама, а преко пута је масив Пирина, други по величини планински венац Бугарске и трећи на Балкану (врх Вихрен 2914 m). А са врха се и најбоље види зашто је Рила-Рила. тј. водена планина. Куда год се окренете немогуће је да вам се у зеницама ока не оцрта неко од 140 језера која се налазе у Рилском националном парку. На самом врху налази се опсерваторија у којој се врше метеоролошка мерења. Осматрања се врше на свака 3 сата током целе године. Клима је типична алпска, са око 2000 mm падавина годишње, а више од половине је у облику снега. Просечна температура зими износи $-11,4^{\circ}\text{C}$, а лети око $5,4^{\circ}\text{C}$. Најнижа икад измерена температура била је $-32,5^{\circ}\text{C}$.

Површина Националног парка Рила износи невероватних 81.046 ha и не само што је највећи у држави, него спада и у групу највећих паркова у Европи, тачније у прва три. Парк је туристички веома посећен, а током августа





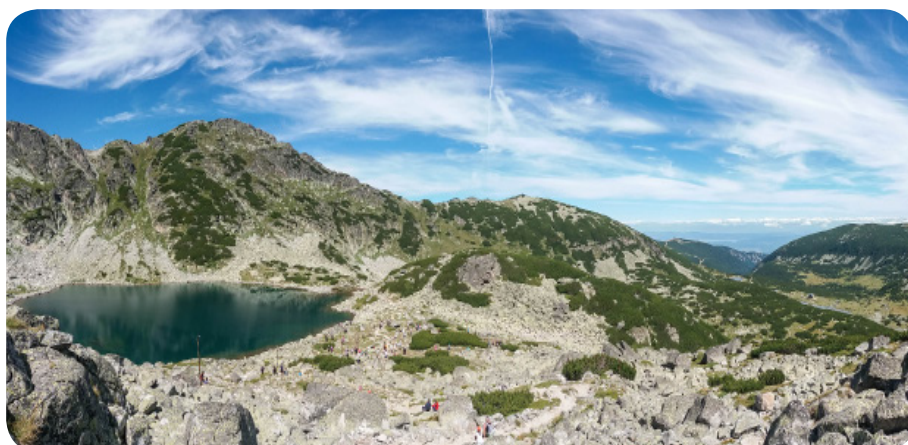
сваког дана у просеку око 5000 планинара креће на успон на Мусалу. Међу њима највише је младих, што је за велику похвалу, а сама Република Бугарска доста улаже у промовисање и развој туризма на овој планини. Такође, једна лингвистичка занимљивост је да се у Бугарској под термином „туриста“ подразумева и планинар, тако да се не чудите ако негде прочитате или ако вам неко каже да је Мусалу освојило преко 5000 туриста тог дана. Најочуванији и најпосећенији део парка су „Седам Рилских језера“. Налазе се на висини од 2100 m до 2500 m и чине их Доње језеро, Рибље језеро, Суза, Око, Бубрег, Близанац и Тролист. Имена су добила по облику на који подсећају и представљају једну од најпознатијих природних атракција Балкана.

Планина Рила припада Родопској групи планина. Настала је од гранитних стена и кристалстих шкриљаца током палеозоика, пре 250 милијарди година. Током историје планете Рила је прошла кроз неколико облика

и доста се мењао рељеф. Снег, лед и вода креирали су оштре врхове, разне реке, долине и типичне ледничке формације. Управо због њене геолошке грађе, пре свега вододрживих стена, Рила је богата бројним ледничким језерима којих на целој планини има око 190. Такође треба напоменути да је на овој планини 1898. године Јован Цвијић утврдио 40 фосилних циркова, а самим тим и постојање глацијације током леденог доба, односно током глацијала риса и вирма. Ледници су се радијално спуштали, а најдужи су били на осојним странама планине, пре свега на северу и североистоку.

Дакле, највиши врх Балкана није тежак за освајање ако се креће са хиже Јастребец. Природа је невероватна, у подножју зеленило, а ка врху љути крш, комбинован са бројним тамнозеленим ледничким језерима. Једини могући начин доживети Мусалу и саму планину Рилу онаква каква јесте је управо отићи тамо. Заједно са Седам Рилских језера то може бити одлична викенд-тура, кратка али пуна доживљаја и утисака.

У организацији ПК „Брђанка“ из Алексинца то је била једна узбудљива летња викенд авантура у природу од 11. до 12. августа 2018. године.



Пише: Ивана Ђорђевић

Једно од основних питања са којим се суочава сваки наставник јесте на који начин повећати интересовање и приближити планиране садржаје ученицима. Одговор на ово, али и многа друга питања, налази се у уџбенику Школска пракса, аутора проф. др Љиљане Живковић која се бави темом школе у систему образовања и васпитања. У циљу ефикасног планирања и припремања наставе, њене реализације и евалуације, коришћена је релевантна литература која у подједнаком обиму обухвата теоријски концепт, али и истраживачке налазе и све их ставља у функцију развоја компетенција ученика за примену стеченог знања у свакодневним ситуацијама.

На првим страницама уџбеника садржана је суштина школовања и учења у модерном друштву 21. века. „Као наставници имамо утицај над процесом наставе у нашој учионици. Заправо, нико други не разуме боље специфичну групу ученика и нико не управља боље њиховим окружењем за учење него наставник који ради у том одељењу. Као наставници имамо моћ коју можемо искористити да заиста направимо разлику у учењу наших ученика. Можемо користити наш таленат, знање и умеће да бар делимично направимо противтежу ограничењима образовног система. Нашом посвећеношћу раду и нашом мотивацијом можемо да компензујемо друштвене слабости и да са ученицима поделимо страст која је неопходна да би ослободили младе људе друштвеног бремена и сумње у себе. Заиста можемо да радимо тако, али да ли ћемо тако радити? Програми за образовање наставника могу

учити будуће наставнике да поштују ред и слушају наређења – да „лете ниско“ и буду не приметни. Неке снаге у друштву могу окретати нашу визију ка мрачним страницама прошлости,

уместо ка светлој будућности препуној различитих могућности. Када се политички и културни спорови претворе у телевизијски ријалити шоу, морамо се окренути најсветлијим тренуцима из историје човечанства и цивилизације и тамо наћи инспирацију. И најважније, ако све друго пропадне и ако се сасвим обесхрабримо, погледајмо у очи наших ученика, они гледају у правом смеру“ (Andreas Demetriu, 2013).

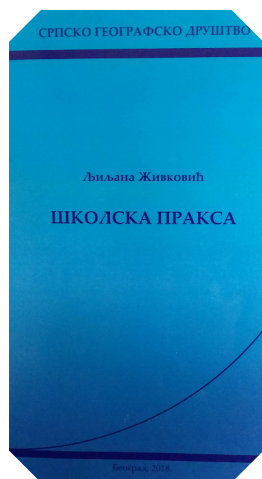
У фокусу уџбеника Школска пракса је разматрање наставе у школама са теоријског и практичног аспекта. На наставнику је да припреми и планира наставу, а његов циљ је да мотивише и заинтересује ученике за проучавање садржаја. Мотивисаност наставника и ученика за програме Наставе и учења мора се посматрати у ширем контексту и рефлектује се на читаву школу. Познавање фактора, дефинисаних у уџбенику Школска пракса, доприноси повећању мотивације за учење или успех у школи. Наставник је главни покретач и координатор у процесу наставе чија је основна улога да пренесе садржаје који су неопходни за примену у пракси. Поред самог стицања знања, ученици у току школовања стварају свој стил учења и размишљања, као и представу о себи као делу друштва коме припадају. Представа сваке особе о сопственим способностима, могућностима и интересовањима касније може да утиче на животне изборе ученика и количину труда који треба уложити да би постигли жељене циљеве.

Једно од поглавља у уџбенику посвећено је евалуацији наставника и ученика јер се на тај начин добија потврда о знању и залагању. Питање оцењивања уједно води и до питања о правима и обавезама ученика у наставном процесу. Имајући у виду да су ова питања осетљива, јер скоро никако не могу да избегну субјективну сферу, аутор покушава да одговори на њих кроз могућност објективног оцењивања и можда постојања алтернативног решења које би процес оцењивања приближило објективности.

Сваки наставник има своју

инспирацију и узор који су их учили како да преносе знање. Искуство и знање појединачних наставника се разликују и тумачење које је приказано у уџбенику, а односи се на основна научна сазнања која су релевантна за наставу, је прилика да се систематски провери или допуни знање наставника. Неки од закључака могу да пронађу примену у пракси, али на садашњим и будућим наставницима је да увиде нове елементе наставе који нису тако евидентни. Уџбеник Школска пракса може да подстакне инспирацију наставника за примену иновација у пракси јер пружа низ предлога у виду подршке када наиђу на препреке у настави које треба превазићи. Намењен је студентима, наставницима, стручњацима и истраживачима у области образовања, али и свим другим заинтересованим појединцима ангажованим у руковођењу школом, учионицом или њеном организацијом.

Ипак, главно питање остаје – шта је то чему настава треба да тежи? Постоје наставници који инсистирају на теоријском стицању знања и који се строго придржавају уџбеника без проширивања наставних јединица на актуелне проблеме друштва, па на тај начин долази до смањеног интересовања код ученика. Наспрам њих, има наставника који нагласак стављају на примену знања у свакодневном животу ученика тако што сваку наставну јединицу актуелизују бавећи се савременим изазовима и дилемама у друштву. Поставља се питање да ли је могућа савршена равнотежа између њих. Константно преиспитивање наставе и свих њених аспеката, као и улога наставника и ученика у том процесу, доводе до закључка да процес образовања није процес који се завршава. Школовање је процес који у датом временском тренутку подразумева завршетак, али наспрам тога, образовање јесте процес који траје читавог живота. Улога школовања је да покуша да пружи што већу мотивацију за наставак даљег индивидуалног образовања, чак и оног тренутка када формално школовање престане.



Пише: Филип Крстић

Простор Србије је у другој половини 20. века и у првим деценијама 21. века био поприште бројних промена. Најуочљивије и најинтензивније су биле промене у политичко-географском, економском и друштвеном погледу. Међутим, у овом периоду је дошло и до значајних новина у погледу схватања и објашњавања природних појава и процеса на територији Србије. То се, пре свега, односи на геотектонску еволуцију данашњег простора Србије, еволуцију појединих генетских типова рељефа, диференцијацију типова климе итд. Стога је био неопходан савремен уџбеник који ће на адекватан начин студентима представити сва та научна достигнућа која се односе на природна обележја Србије.

Значај уџбеника Географија Србије 1, аутора проф. др Миле Павловић је наглашен и самим положајем који Географија Србије, као наставно-научна дисциплина има у систему образовања и васпитања. Уџбеник је конципиран тако да обухвата физичкогеографски комплекс појава и процеса на територији Србије.

Прва три поглавља уџбеника представљају значајну тематску целину, која ће бити од велике користи студентима, у којима је анализиран историјски развој и територијално формирање Србије, као и географско-политичке промене на простору бивше Југославије у периоду од 1918. до 2006. године.

Посебно треба истаћи да су у поглављима Геолошки састав и тектонски односи, као и Рељеф Србије изнета различита и најновија схватања о геотектонској еволуцији и рејонизацији простора Србије, као и појединих генетских типова рељефа.

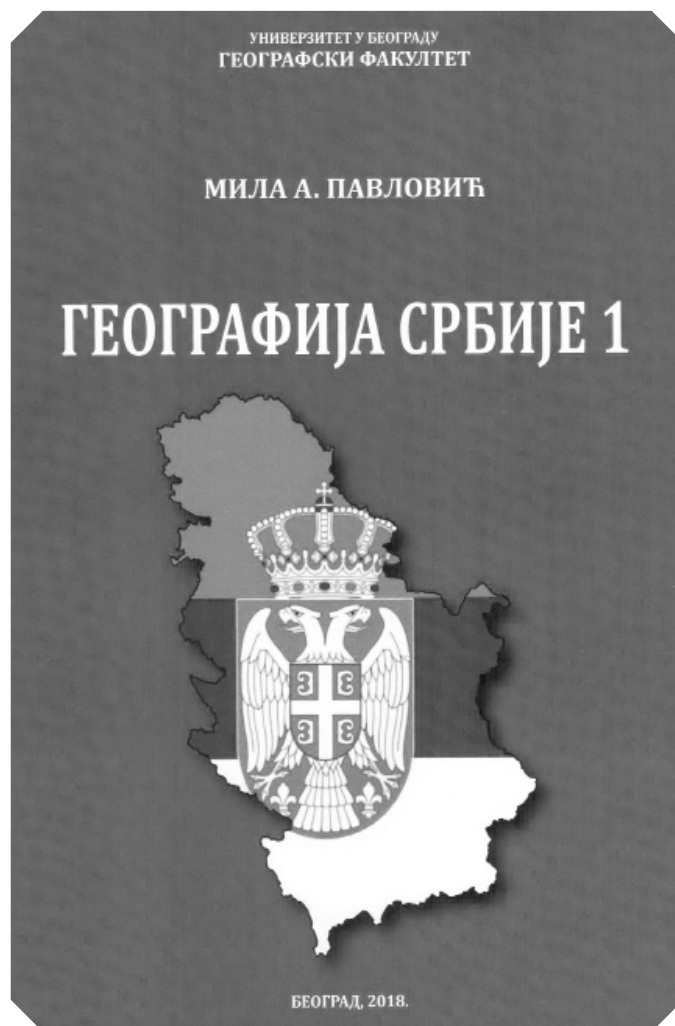
С обзиром на климатске промене, којима је захваћен и простор Србије у уџбенику су анализирани климатски елементи у периоду 1991–2017. године. Уџбеник је обогаћен и новим подацима о екстремним климатским показатељима, типовима климе и њеном регионализацијом.

У поглављу Воде и водопривредни проблеми дат је детаљан географски приказ река, језера и термоминералних вода на територији Србије. Аутор уџбени-

ка проф. др Мила Павловић је посебно истакла и проблем сувишних вода, водне ерозије, утицаја изградње вештачких језера и поплава које су, после суша, најучесталија и по последицама најтежа природна непогода у Србији. Аутор је указао и на значај очувања квалитета воде, што јасно ставља до знања да се мора променити и однос према рекама и водама уопште у Србији.

Представљање природних обележја Србије је заокружено поглављима о Земљишту и Биљном и животињском свету уз коришћење савремених резултата научних истраживања. Посебно је истакнут значај појединих типова земљишта за развој пољопривреде, промене у биљном и животињском свету Србије, као и значај очувања заштићених природних добара, ендемичних и реликтних врста.

Читаоцима су на овакав начин представљена комплексна истраживања природних одлика Србије, која омогућавају боље разумевање узрочно-последичних веза и природних законитости. Географски приказ природних обележја Србије обогаћен је бројним фотографијама, тематским картама, табелама и савременим подацима. Тако да смо сигурни да ће уџбеник бити користан и занимљив, не само студентима Географије, већ и много ширем кругу читалаца.



Пишу: Александар Ковјанић и
Ведран Живановић

По завршетку научног скупа у Требињу („Локална самоуправа у планирању и уређењу простора и насеља“, 18-20. април), седмочлана екипа није се одмах вратила за Београд, већ је наставила да открива и упознаје природне и антропогене лепоте Херцеговине. Наш пут је у духу географије био продужен за 2,3 дана и водио је долинама Требишњице и Неретве преко Мостара и Сарајева.

У преподневним сатима напуштамо град под Леотаром и после 5 km вожње пролазимо крај најпознатијег херцеговачког манастира Тврдош (4. век према најстаријим налазима). Овде се не заустављамо јер смо манастир Тврдош посетили током скупа и упућујемо се даље ка манастиру Завала. Док се возимо Поповим пољем повремено између макије и голих, кречњачких падина Бјелашнице провири покоји засеок. Паралелно са магистралом по дну поља вијуга бетонско корито Требишњице (94 km), некада најдуже светске понорнице.

На 40 km од Требиња скрећемо са магистрале. Овај део Поповог поља је изузетно плодан, око нас су непрегледни засади винове лозе. Табла о уласку на територију Херцеговачко-неретванског кантона и другог ентитета нас још једном подсећа на компликовану историјско-политичку прошлост, садашњост и стварност Босне и Херцеговине. На супротном ободу поља смештен је манастир Завала (9/13. век). Чи-

тав манастирски комплекс је изграђен од камена. Манастирска црква је прислоњена уз стену и делом је у пећини. На врху стене се налази звоник, одакле се пружа прелеп поглед на Попово поље. Недалеко од манастира је пећина Вјетреница, најдужа и најлепша пећина у БиХ (укупна дужина канала 7 km). Чувена је по постојању око 130 пећинских језера у којима живи човечија рибица. Обилазак пећине смо оставили за неки други пут.

Наредна туристичка знаменитост, водопад Кравица, налази се у Западној Херцеговини. Уместо да до Чапљине идемо регионалним путем преко Љубиња и Стоца, одлучили смо се за краћи и лошији пут који се наставља долином Требишњице све до њеног понора (вештачког језера) и даље преко Хутова до долине Неретве. Пролазимо крај неколико речних језера која се једним именом зову Хутово блато (Парк природе и познати орнитолошки центар). Спуштањем у слив Неретве угледали смо друго лице Херцеговине, постала је зеленија, насељенија, богатија. Река Требижат, лева притока Неретве, изградила је између Чапљине и Љубушког „оазу на камену“. Бигрени, амфитеатрални водопад Кравица висок је 26-28 m, а широк око 120 m. Бистра, тиркизна вода, уз сунчан дан и водену прашину која се диже чини призор који је тешко речима дочарати.

Враћамо се у долину Неретве и на кратко свраћамо у село Пребиловце. Обилазимо нову спомен цркву (налик цркви Светог Гроба у Јерусалиму) која је подигнута у знак сећања на страдале Србе



овог краја за време НДХ. Село је познато као најстрадалничкије насеље у бившој Југославији током Другог светског рата. Наиме, августа 1941. године, од 1000 мештана овог села, преживело је свега 174.

Идући узводно уз Неретву према Мостару заустављамо се у Почитељу. Почитељ је живописно, камено село (стари град, град музеј) које и даље „живи“ у неком пређашњем веку. Од самог настанка једно је од најзначајнијих херцеговачких насеља јер се одавде контролисала читаво долина. Основао га је краљ Твртко I крајем 14. века, али садашњу физиономију добија за време Турака. Поред густо збијених, оријенталних, каменних кућа, обележја овог места су калдрисане улице, камене капије, осматрачке куле средњовековне тврђаве, сахат кула, медреса, џамија и хамам. Пре уласка у Мостар стајемо још код манастира Житомислићи (17. век).

У Мостар смо стигли у поподневним часовима. За проналазак унапред резервисаног смештаја потребна је не тако мала количина среће. Нестварно уске и стрме улице збуњују чак и навигацију, па је метод „од врата до врата“ најсигурнији начин проналазак домаћина. После петоминутног одмора и повећања нивоа шећера у крви (за шта су заслужне тулумбе) логично је било што пре се спустити до старе чаршије. Стара чаршија и њен највећи симбол, Стари мост, остављају јак утисак на онога ко први пут гази њеним калдрмама.



ДОЛИНАМА ТРЕБИШЊИЦЕ И НЕРЕТВЕ



Читава амбијентална целина сачињена од, наизглед, хаотичног сплета улица, у којима се тискају занатлије, трговци и туристи, на посетиоца делује као својеврстан времеплов, који га враћа два до три века уназад, усред турске касабе. Ноћу обасјан, Стари мост сија пуним сјајем и непрестано подсећа на времена када су различите цивилизације, баш на овом месту, покушавале једна другу да „премосте“. Данас је Стари мост место цивилизацијског спајања и прожимања, јер се у његовој близини могу срести туристи из читавог света. Њихово окупљање на мосту најављује почетак највећег спектакла у граду на Неретви – скокове са Старог моста. Скокови су дозвољени само члановима клуба, искусним скакачима, који својом храброшћу и талентом чувају и негују културу и дух града. Ипак, остали смо затечени чињеницом да се скокови изводе и у априлу, месецу који ни у Херцеговини нема пријатно високе дневне температуре ваздуха. Јутра у старој чаршији имају посебну драж. Необичан је осећај буђења новог дана у граду у којем све изгледа као да



је време стало. Ипак, на свега неколико десетина метара од чаршије улази се у један, по свему сем по имену, другачији град. Преласком улице, симболично „безименог“ назива - Булевар, долази се до западног дела Мостара, који представља оличење савремене архитектуре. Оволика просторно – временска анахроност два дела града пружа посетиоцу јединствен утисак - да је у 10 корака препешачио 3 века светске историје. Због тога, мостарски Булевар место је „сукоба цивилизација“ Истока и Запада. Физички сукоб је ескалирао пре око 25 година, а из неких зграда и кућа рат као да се још увек није иселио, јер већ четврт века на својим фасадама носе ожиљке рата.

Пре наставка пута ка Сарајеву вратили смо се неколико километара низводно, до једног од најиздашних крашких извора на свету – врела Буне. И заиста, река Буна дуга свега 9 km одаје утисак знатно већег речног тока, а тиркизна боја воде разбија монотонију кречњачког пејзажа, стварајући прелепи природни амбијент. Одмах поред самог врела, надомак пећинског улаза, налази се позната дервишка текија, споменик културе из 16. века. Иако је текија човечијих руку дело, заједно са пећином, водом реке Буне и кречњачком литицом високом 200 m испод које се налази, чини савршен склоп. Жубор воде толико је гласан, да скоро прекида сваки ток мисли, о с т а в љ а ј у ћ и п о с м а т р а ч а загледио у ово право чудо природе.

Најлепши део пута између Мостара и Сарајева, свакако

чини кањон реке Неретве. Нагиб страна кањонске долине и чаробна боја реке просто маме погледе. У пејзажним лепотама кањона могу да уживају сви путници, осим возача, јер је пут вијугав, па захтева концентрацију. За двоструку несрећу возачеву, наше трочлане



дружине, потрудили су се његови сувозачи, модерни гурмани, који „не једу печење“, тако да је најпознатији део кањона, чувена јабланичка јагњетина остала ван домашаја чула укуса.

На пола пута од Мостара ка Сарајеву, налази се град Коњиц. Смештен је у котлинастом проширењу, из којег се отвара прелеп поглед на снежне врхове Битовње, Прења, Бјелашнице и Височнице. Тиркизна боја Неретве доминира пејзажем, а архаична архитектура централног дела града савршено се уклапа у планински крајолик. Заштитни знак Коњица је мост преко Неретве, истога назива као и онај у Мостару – „Стари мост“. Иста им је и судбина, јер оба моста потичу из истог историјског периода и представљају реплике некадашњих, у ратовима срушених, оригиналних „предака“. Прешавши Стари мост, кршну Херцеговину смо наставили да гледамо у ретровизору, а причу о Босни и Сарајеву остављамо неком другом...

Пише: Марија Иванковић

Преко брда, преко брега и дебелог снега... на далеком северу налази се Лапонија и чаробно село Деда Мраза. Боравак у овом селу доказаће да је легенда о Деда Мразу, ирвасима и патуљцима заправо стварна. Лапонија је област која обухвата север Финске, Норвешке, Шведске и Русије. Централни и најпосећенији део припада Финској чији је градић Рованијемаи уједно и главни град. Село Деда Мраза је смештено на самој поларној граници па га Финци називају и „Врата Лапоније“.

Иако је „прави“ Деда Мраз (парох Никола) живео у месту Мира (Турска), због једне божићне рекламе за Кока Колу из 30-тих година 20. века његово седиште се преселило на север Финске. Амерички илустратор, Хадон Сандблом, осмислио је лик Деда Мраза, обукао га у црвену и белу боју и сместио у домовину свог порекла.

Атмосфера у овом селу у најмању руку је мистична. Поларна ноћ тамо траје од средине децембра до половине јануара, што значи да сунце тада не излази па све изгледа још необичније. Тамо се минимум 200 дана током године одиграва „игра светлости“ у сноповима зелених, плавих, пурпурних, црвених и љубичастих нијанси. У давна времена се веровало да ову светлост праве лисице које својим реповима ударају по снегу и тако праве варнице.

Село се налази у подножју планине Корваунтури (Ушата планина) која подсећа на два велика увета, па тако кружи легенда да су то уши Деда Мраза који послушује жеље све деце света. Светлуцаво село окружено је густим шумама, залеђеном реком, а на улазу стоји 10 m

висок златни бор који својом лепотом надмашује и најбујнију машту.

У селу се налази и чувена канцеларија Деда Мраза (којег на лапонском зову Јулупуки), и смештена је у пећини 12 m испод земље. У тој канцеларији је сат који омогућује Деда Мразу да промени ротацију Земље и тако стигне на сваки део планете у поноћ. Док Деда одговара на писма, Бака Мразица (Муори) пече медањаке, а велики број патуљака учествује у паковању пакетића пре него што их ирваси упрегнути у саонице доставе деци. У селу се налази пошта у коју стижу на хиљаде писама из целог света. Од 1985. године стигло је 15 милиона писама из 198 земаља. Деда Мраз одговара на сва писма и у томе му помажу вилењаци који знају бар 7 језика. Уколико желите да „шапнете“ Деди своје жеље пишите му на ову адресу:



*Santa Claus,
Santa Claus' Main Post Office,
Tahtikuja 1, 96930 Arctic Circle,
Finland*

Поред посете Деда Мразу можете да преспавате у правом иглоу и за то добијете сертификат. Још једна атракција је одлазак на руб арктичког круга јер кажу тада прелазите са краја света на његов почетак. Наравно, можете да се провозате санкама које вуку ирваси, али и да полажете испит за возњу запреге.

Посета овом селу је идеалан поклон за све који у дубини душе верују у чуда, јер ово је место где и одрасли постају деца, место где машта постаје стварност.



Пише: Уредништво БГ листа

Замислите да након прославе првог рођендана посетите једну од нама најудаљенијих држава – Кину. Мислите да то није могуће? Наша најмлађа светска путница – Софија, са својим родитељима - Миленом и Иваном ће вам показати и доказати да када нешто волите и желите, све је могуће. Мама и тата су до сада обишли 286 градова у 50 земаља, прелетели неколико стотина хиљада миља, спавали на најразличитијим местима, пробали луду храну, упознали много сјајних људи. Софија се, за сада (2 године), може похвалити са „само“ 61 градом у 21 држави и безброј авантура које су тек пред њом. Љубав и уметност путовања стичу се још од малих ногу, а то је управо оно што Милена и Иван желе да пренесу на своју ћерку Софију. Заљубљеници у путовања и авантуре путују заједно још од студентских дана, а данас су богатији за још једног путника, односно члана породице. Увек спремни за акцију, користе сваки тренутак слободног времена да негде збришу. Оно што поручују јесте да је путовати као породица лепо. Имаћете предивне заједничке успомене и проводићете време квалитетно. Софију овим уче да цени природне лепоте, прихвати различитост, проба нове ствари, упозна друге националности и културе, више цени свој дом и буде захвална за оно што има. Такође, желе да је заинтересују за путовања, мапе, нова места и географију.

1. Врло је интересантна и занимљива прича Ваших породичних путовања, с обзиром да је то још увек ретка појава у нашој земљи. Можете ли нам укратко испричати како сте скупили храброст да кренете на пут са Софијом док је још тако мала? Каква су била Ваша очекивања? Да ли сте имали неке страхове или недоумице, шта понети, како ће се понашати, да ли ће бити проблема и сл.?

Решили смо да не желимо да нам живот стане када на ред дођу деца. Током ранијих путовања смо приметили да људи из разних крајева света воде децу на своја путовања. Када смо у Непалу на планинарењу видели петочлану породицу како ужива у пењању, схватили смо да ништа није немогуће. Наравно да смо у почетку страховали због многих потенцијалних проблема, али смо схватили да су страхови врло често неосновани и да нећемо дозволити да нас коче.

превоз кренемо да истражујемо шта све желимо да видимо и у зависности од тога бирамо смештај. Раније смо најчешће одседали у хостелима и нисмо превише водили рачуна о квалитету, а сада су то мало бољи смештаји на што централнијим локацијама. Откад путујемо са



ћерком детаљније се бавимо организацијом, у смислу да много боље унапред истражимо дестинацију и одредимо приоритете, јер морамо да будемо много флексибилнији него раније и да прво подмиримо њене потребе, па своје жеље.

Mama i Tata

50

Država

286

Gradova

Sofija

21

Država

61

Gradova

2. Како изгледа припрема за једно путовање?

Путовања планирамо доста унапред, тако што ловимо што повољније авио карте за жељену дестинацију. Кад нађемо добру опцију за

3. Колико сте држава света обишли, можете ли да издвојите неку која Вам је омиљена?

Обишли смо 50 држава, са Софијом 21, али није поента у броју држава, већ у искуствима и сазнањима која путовања

доносе. Држава којој се увек радо враћамо је Италија. У којој највише волимо што има сјајне планине, дивна села, има море, најлепше градове и интересантне људе који нам леже по менталитету. Чини нам се да је идеална за живот.

4. Која дестинација се највише свидела до сад, вероватно најмлађој светској путници?

Наш утисак је да јој се највише допала Куба, јер је тамо уживала у топлом Карипском мору и проводила сате у води, ђускала је по трговима Хаване и дружила се малим кубанским другарима. Можда је то само наш утисак, јер она још увек не уме да изнесе своје мишљење о дестинацијама и свуда јој је лепо.

5. Како људи реагују када чују да је са само две године обишла већ толико држава?

Наши најближи нас подржавају и то нам је најважније. Они су се у неком тренутку помирили са чињеницом да се нећемо скрасити и виде да сва та наша путовања позитивно утичу на Софију, као и на нашу породицу. Кад је шире окружење у питању наравно да ће увек бити људи којима је мило због тога што радимо, али и људи који осуђују наше поступке. Нас то не дотиче баш пуно, јер се трудимо да гледамо своја посла и да дамо све од себе да живимо овај живот најбоље што знамо.

6. Које је било место које сте прво обишли и због чега?

Прво путовање у Србији је био дочек Нове године на Тари, када је имала 4 месеца. Страхovali смо од свега, али је прошло одлично. Прво иностранство јој је било одлазак у Халштат када је имала 8 месеци. Њен тата, деда и ујак су ишли да истрче полумаратон око језера, па

смо ишли тамо породично и то је доста умањило стрес. Тада је било доста лако са њом, јер није имала превелике потребе. Битно је било да се најела, да је сува и да је пуно мазимо и анимирамо. Ишли смо аутом, па смо тада понели много више ствари него што нам је било потребно.

7. Који природни локалитети и места су оставили највећи утисак на Вас и шта их краси?

Током студија смо ишли на Work & Travel USA и тада смо имали прилику да посетимо Велики кањон Колорада, о коме смо дуго маштали. Уживо нас је одувала висина литица, поглед на реку невероватне наранџасте нијансе које су под сунцем давале осећај да смо на некој другој планети.

8. Да ли сте се сусретали са неким проблемима док сте путовали?

Наравно да смо имали често мање проблеме, које смо успут решавали. Догодило нам се летос у New York-у да Софија добије упалу уха. Решили смо то на идентичан начин као што бисмо и код куће, одвели смо је код лекара, добила је терапију и убрзо се све регулисало.

9. Који народ или култура су Вас посебно изненадили и задивили и на који начин?

Нама је била упечатљива Јапанска култура по томе што су поред невероватне модернизације и технолошког напретка очували и традицију на коју су веома поносни. Од њих бисмо могли пуно тога да научимо.

10. Које је најчудније јело које сте пробали?



ПОРОДИЦОМ АЈДАЧИЋ

На југу Кине у граду Гуилину смо на једној пијаци у малом ресторану јели нека веома чудна јела. Иван је изабрао црну чорбу од изнутрица, а ја пужеве. То смо наручили јер су локалци око нас сласно уживали у таквим својим оброцима. Нисмо баш завршили тај прилично гадан оброк.

11. Можете ли да нам испричате неку анегдоту са путовања која Вам је остала у сећању?

Када је Софија напунила годину дана отишли смо у град Ченгду у Кини. Тамо се налази највећи резерват панди на свету. Место нема превише западних туриста, а посебно не беле мале деце. Софија је тамо била већа атракција од самих панди. Било је потпуно лудо, људи су нас масовно заустављали, сликали се са нама, деца су желела да је додирну, опште лудило. У неком тренутку је она заспала у колицима, па смо морали да објашњавамо људима и деци који не говоре енглески да нисмо расположени да је ико буди ради фотки. Иначе, кад смо кретали из Ченгдуа у Пекинг Софија је проходила ни мање ни више него на аеродрому. Ми верујемо да је то знак да ће бити добар путник.

12. Како бирате нову дестинацију?

Када размишљамо где бисмо следеће отпутовали много фактора је у игри. Издвојила бих три. Први фактор су увек жеље, које нам не мањкају. Три живота би нам било мало да одрадимо све што бисмо волели. Други су могућности у смислу организације, цене авио карата, смештаја, локалног превоза, улазница... Трећи фактор је колико се дестинација коју разматрамо уклапа са нашим жељама и колико би нама заиста било лепо на некој дестинацији, јер просто не волимо сви исте ствари и нису нам исте



потребе.

13. Да не живите у Србији, које место бисте изабрали за живот?

Ми бисмо одабрали неко мање место на мору, са добрим погледом, где је топло током већег дела године.

14. Коју државу планирате следећу да посетите?

Следећа држава коју имамо у плану је Шпанија, за сада. Планирамо туру по Андалузији.

15. Шта су Вас путовања научила, а шта сте Ви научили људе које сте сусретали на њима?

Путовања су нас научила да поштујемо различитости, да ценимо оно што видимо, али и да се поносимо оним што код куће имамо. Ми смо људе које смо сусретали покушавали да научимо више о нашој земљи, култури, историји, људима и обичајима.

16. Коју дестинацију бисте препоручили породицама који воле да путују, а коју студентима?

Студентима бисмо топло препоручили Грузију и Јерменију, јер је то једна дивна а не превише туристичка авантура. Што се тиче породица нама је Египат са Софијом био диван.

17. Шта бисте поручили младим географима у Србији?

Као и свим младим људима, поручили бисмо им да покушају да направе нешто у овој нашој лепој земљи. Имали смо доста прилика да одемо одавде, али верујемо да није све у новцу. Покушајте да будете свој на своме и да радите оно што волите. Ако ствари радите срцем, шансе за успех су велике.

Пишу: Биљана Стевлић и Кристина Ћосић

Посматрање природних феномена који се не дешавају тако често, нарочито оних заиста ретких, представља прави доживљај па многи од нас желе да буду сведоци узбудљиве игре „мајке природе“. Сазнање да ће се крајем јула 2018. године десити највеће помрачење Месеца у 21. веку заинтересовало је многе ентузијасте. Некима од њих, организација за омладински туризам, „Србија за младе“ испунила је жељу организовањем Фестивала пуног Месеца - MOON FEST-а.

Помрачење је, по речима астронома, почело 27. јула око 19:14 h, уласком Месеца у полусенку Земље и трајало до 1:28 h, следећег дана, што га чини најдужим у 21. веку. Тотално помрачење било је у периоду од 21:30 до 23:13 h. У овом временском интервалу, дошло је до једне интересантне појаве, када је наш сателит поприимио тамно црвену боју. У народу познат као „крвави“ Месец, овај феномен настаје као последица апсорбовања фотона плаве светлости од стране Земљине атмосфере, те у сенци коју баца наша планета има највише фотона црвене светлости. Од других небеских тела видљиве су биле планете Венера, Јупитер и Сатурн, као и Марс који је био најсјајнији од 2003. године. Те невероватне летње ноћи у природним феноменима су уживали, а потом и освојили највиши врх Старе планине на територији Србије, Миџор (2169 m), студенти основних и мастер студија Географског факултета.

Ова узбудљива авантура започета је још у Београду, одакле је пут Старе планине кренуло неколико пуних аутобуса. Узбуђење је расло са сваки пређеним километром, а наше наде да ћемо уживати у спектакуларном погледу на помрачење Месеца помало су нарушавале лоше временске прилике. Вишечасовна возња завршена је доласком до планинарског дома „Бабин зуб“, одакле смо пешке кренули до платоа испред ресторана „Плажа“, где је требало да посматрамо овај вековни догађај. Нашој великој београдској групи придружили су се и

студенти из Ниша. На путу ка ресторану са висина нас је посматрао импозантан небески свод присут невероватно великим бројем звезда, који нас је очарао својом изузетном лепотом. Испред поменутог ресторана владала је права фестивалска атмосфера. Локални бенд свирао је познате rock'n'roll песме домаћих и страних извођача, а на више места учесници фестивала могли су се окрепити и пробати неке од старопланинских специјалитета. Иако је помрачење већ почело када смо стигли, магла на платоу спречавала нас је да гледамо тај природни феномен, а онда, као да је неко чуо наше жеље, магла се подигла и пред нашим очима су се појавили тамно црвени Месец и сјајни Марс недалеко од њега. Радознале и одушевљене очи, као и објективи фотоапарата били су уперени према небу са жељом да се тај тренутак овековечи. Стотине студената, планинара и осталих ентузијаста са одушевљењем је посматрало небо, знајући да овакав приказ можда неће бити у прилици поново да виде. По изласку из Земљине сенке, када је Месец почео да добија своју уобичајену боју, професор Математичког факултета у Нишу одржао је предавање заинтересованима о небеским телима и њиховом кретању. Након предавања отпочеле су припреме за најузбудљивији део фестивала – ноћни успон на највиши врх Старе планине у нашој земљи, Миџор. Потребно је било припремити топлу одећу, јер поред тога што је био јул, очекивана температура на врху требала је да буде испод 10° С. Такође, неопходно је било проверити функционалност чеоних лампи и залихе хране и воде јер је пред нашом заиста великом групом стајала 8 km дуга пешачка стаза и висинска разлика од 600 m.

Око један сат по поноћи колона предвођена



водичима и рендерима упутила се према импозантном врху. Месец, који је већ сасвим изашао из Земљине сенке, сијао је пуним сјајем, бацајући бледу светлост по околним врховима, чукама и гребенима, издвајајући их из небеске тмине. Савлађујући успоне дуге планинарске стазе, уз повремение паузе, километарска колона планинара журила је према свом одредишту. У раним јутарњим часовима, негде између 4 и 5 h, узбуђени планинари, крочили су ногом на 2169 m висок Миџор, заузимајући најбоља места дуж његовог гребена како би испратили појављивање још једног небеског тела – Сунца. Иако су облаци заклонили нама најближу звезду, нису спречили задивљујуће преламање боја при рађању нове зоре. Густа магла која се спустила у подножју изгледала је као непрегледно море облака остављајући утисак као да смо закорачили у рај. Фасцинирани буђењем планине, пуни утисака и спектакуларних фотографија кренули смо натраг, према кафићу „Плажа“. При дневној светлости, Стара планина остављала је још јачи утисак. Поглед се пружао преко непрегледних високопланинских ливада, гребена, удаљених врхова као и долина многобројних старопланинских потока. Нестварни пејзажи остали су заувек уткани у оку посматрача.

За крај ове бајке, свратили смо у село Балта Бериловац где је у сеоском дому било организовано послужење за све учеснике ове узбудљиве авантуре. На сајму старопланинских домаћих производа заинтересовани су могли пазарити мед, чајеве, сир, воће и разне мајсторије народне кухиње овог краја. Око поднева наша група кренула је натраг за Београд, остављајући за собом горостасне врхове, надајући се да ће нас неки будући ветар још једном донети у ове крајеве.



МИРОЉУБИВИ НАРОД ГДЕ СЕ БАВЉЕЊЕ ФРИЗЕРАЈЕМ СМАТРА СМРТНИМ ГРЕХОМ

Пише: Милица Мијатовић

Чудесна и необично лепа држава Индија, представља модерну ризницу, не само различитих култура, духовности, мудрости, природе, већ и веома специфичних и интересантних народа, почевши од расних и етничких структура, па све до језика и религије, која има велики утицај на друштвени живот.

Са 1.324 милијарде становника (2017.) Индија је, после Кине, друга најмногљуднија земља света. „Само“ 25 милиона људи у Индији, од укупно 1,3 милијарде, јесу припадници занимљиве и несвакидашње групе народа Сики, са својом фасцинантном религијом сикизам. Сикизам јесте монотеистичка религија, једна од најмлађих на свету. Број Сика у свету процењује се на око 33 милиона, што сикизам сврстава у пету религију света по броју следбеника. Сикизам је настао између 15. и 16. века, у северној Индијској провинцији Пенџап (обухвата и део Пакистана), а као творца темеља сикизма сматра се духовно учење и филозофија Гуру Нанака. Сама религија Сика базира се на учењу десет гуруа, где сваки гуру бира себи наследника. Последњи десети гуру је као свог наследника изабрао књигу *Шри Гуру Грант Сахиб*; што буквално значи Света Књига Учитељ. Та књига је 11. вечити гуру, увек се издаје на 1430 страна, писана је увек истим језиком, свака страница почиње и завршава се истим одређеним словом, цела књига је написана у стиху и римује се. Реч Сики иначе значи ученик, а гуру учитељ, тако да би се могло рећи да су народ Сики једно велико школско одељење, које слуша свог разредног старешину гуруа. Корене сикизма треба тражити у покушају да се помире две често сукобљене религије на простору Индије, ислам и хиндуизам.

Сики су један мирољубив народ, који је често на маргини друштва због свог специфичног спољашњег изгледа, јер подсећају пре на радикалне исламисте, него на мирољубиве ученике који теже ка унутрашњем благостању и миру. Препознатљиви су

по широким панталонама, великим турбанима и огромним густим брадама на којима би им данашњи хипстери позавидели. За такав спољашњи имиџ Сика можемо кривити „4 смртна греха“. Први јесте сечење, скраћивање, фарбање макар и једне длаке са тела, ко га почини аутоматски отпада од вере због чега други Сики неће да послују са њима, да једу са њима, па чак ни да причају... Онај ко почини грех мора се покајати за своје грехе и поново се „крстити“ да би био Сик. Исто је забрањено и шминкање, ношење накита, и генерално улешшавање, али се то не сматра смртним грехом, а ако се рецимо то прекрши казна ће бити само друштвено користан рад, у виду чишћења храма. За још три смртна греха сматра се једење меса, блуд и конзумирање алкохола и цигарета... Сики су велики



противници традиционалног кастинског система у Индији, који се темељи на наследном друштвеном положају појединца и социјалној сегрегацији. Да се на основу презимена не би могло одредити којој класи припадају Сики имају иста презимена. Сики може да постане свако ко пожели, али они никада неће инсистирати на преласку у сикизам или насилном преобраћању верника, једноставно тај чин сматрају добром вољом појединца и његовим самосталним избором. Ко хоће у било које доба може да посети свето место Сика, град Амристар и „златни храм“ у северном делу Индије, свако је добро дошао, а ако нема материјалних могућности, Сики ће му обезбедити дом и оброке.

Оно што се сматра обавезним, и што сваки представник Сика мора увек носити са собом, од

момента када се „крсти“, тј. кад приступи вери па све до смрти, јесу тзв. пет предмета вере. Они Сике чине препознатљивим и познати су као „Пет К“. То су *Kacha*- широке и веома удобне панталоне, оне често имају доста компликован учкур са мноштвом чворова, па не могу брзо да се скину како би подсетило Сике зашто их скидају и спречило да чине неке неморалне ствари; *Kesh*-турбан, у који стављају своје дуге косе, а који их подсећа да је бог изнад њих и да треба да се боре против ега; *Khanga*- представља мали дрвени чешљић којима Сики два пута дневно чешљају косу, када виде да им опадају длаке Сики треба да размишљају о пролазности живота и да не треба превише да се везују за овоземаљски живот; *Kara*- метална наруквица коју носе око руке и која их увек подсећа да не треба да чине зло; *Kir-pan*- данас је представљен симболичним малим сечивом слично сабљи који Сики носе заденут за појас и смеју га користити искључиво у самоодбрани. Обавезно је да овим сечивом морају руковати и жене и мушкарци.

Народ Сики представљају прави бисер у Индијском етничком мозаику. Они не само да су успели да опстану на једном доста нестабилном тлу, где су верски сукоби готово свакодневни, већ су своју веру и обичаје учврстили и проширили и ван индијског полуострва. Данас доста Сика живи у Уједињеном Краљевству, Канади, САД-у. За већину нас они су и даље велика непознаница. Добро не кажем баш потпуно, можда смо чули за њих и за религију која носи име по њима и ето можда да живе на простору Индије, али најалост то је отприлике све. Нека нам Сики буду пример како се данас чува традиција и вера једног народа, јер смо сведоци губљења потребе за таквом заједницом. Једна религија, један народ, сложеност, традиција, међусобно поштовање су примери који се данас најалост ретко срећу, због тога Сики заслужују да о њима знамо макар онолико колико пише на Википедији.



Пише: Даница Ђуркин

Ако сте помислили како су Швајцарци хладан народ и да су снег, млечна чоколада, сир и банке једино што их обележава, нисте у праву. Место где топлина Медитерана и мелодичан италијански језик отапају хладне, снегом прекривене Алпе налази се на крајњем југу ове државе. У кантону Тичино, једном од 26 швајцарских кантона, свега 6 km од италијанске границе, на истоименом језеру смештен је град Лугано. Живот овог града везан је за језеро, стога најупечатљивије обележје Лугана јесте природа. Све остало некако тоне у измаглицу у односу на моћну лепоту која доминира око језера.

Само језеро формирано је у подножју Алпа, на надморској висини од 271 m, и неправилно издуженог је облика. Има површину од 49 km². Мањи, источни део припада Швајцарској, а већи (31 km²), средишњи и јужни, Италији. Највећа ду-

жина језера је 35 km, а ширина 3 km. Представља криптодепресију са дубином до 288 m. По генези припада групи акумулативних ледничких језера, као и остала у подгорини Алпа, на месту где, онако горостасни, прелазе у пространу и заравњену Ломбардију. Језера су формирана акумулацијом воде у долинама некадашњих ледника који су се из високих делова Алпа спуштали ка низији, на месту њихових отапања, заосталом великом количином моренског материјала, преграђени су валови и уливањем река иза чеоних морена стварена су језера. При високом водостају вода језера је почела да се прелива преко пречаге чиме је формирана отока. Отока језера Лугано је Треза (13 km) која се улива у језеро Мађоре, а преко реке Тиђино отиче у По, те припада рекама јадранског слива.

Познато и под називом Чересио, језеро Лугано лако је приступачно јер се налази на једној од најпрометнијих саобраћајница, која спаја Милано са Цирихом. Између насеља Бисоне и Мелиде јако је плитко, па је ту подигнут велики и уски камени насип који прелазите како

бисте дошли до града, уколико као ми овог пута идете из правца Италије. Паралелно са аутопутем трасирана је и железничка пруга Милано-Цирих-Минхен.

Током раног средњег века на подручју данашњег града је подигнута црква од стране свештенства из Комоа, места на обали језера Комо, у Ита-

лији. Око манастира је у следећем раздобљу никло насеље, које већ у 10. веку добија назнаке града, чији статус званично добија 1209. године. Међутим, јединствена природа која краси овај простор није била довољна за његов развој. Остао је у сенци ближих и моћнијих, Милана и Комоа. Међутим, године 1513. град и околина потпадају под утицај Швајцарске конфедерације и од тада почиње његов развојни пут. Данас је веома важан туристички центар, али и банкарско средиште, треће по значају након Цириха и Женева. Броји око 65.000 становника и све чешће добија епитет „швајцарског Монте Карла“.

Оно по чему се ово место још издваја, осим по својој природној лепоти, јесте јединствена, пријатна, освежавајућа, умирујућа атмосфера која влада. На стотину начина испреплетани утицаји Медитерана и Алпа, почевши од јединствене микроклиме, преко архитектуре, до вегетације у виду витких, декоративних палми које се поносно издижу уз саму обалу језера, тик испод снегом



обалу језера, тик испод снегом прекривених алпских врхова, главни су „кривци“ за љупкост коју Лугано поседује.

Клима је врло пријатна, зими захваљујући великој воденој површини температуре су у околини језера више. Просечне температуре ваздуха крећу се од $3,7^{\circ}\text{C}$ у јануару, до $23,4^{\circ}\text{C}$ у јулу, док температура воде достиже 24°C током лета. Лети, ветрови који дувају из правца виших надморских висина доносе свежину топлим данима.

Уз саму обалу смештени су луксузни хотели којима звездица не недостаје. Виле, многобројне продавнице, кафићи, ресторани, као и швајцарском прецизношћу скоцкани паркови, оправдавају глас елитне дестинације коју носи. Између њих, шармантно језгро старог града, катедрала и главни градски трг Piazza della Riforma. Да, сви називи, натписи и путокази су управо на италијанском. Због тога се Лугано сматра највећим италијанским насељем ван Италије. На улицама или у ресторанима најчешће ћете чути италијански, с обзиром да преко 80% становника говори овим језиком, а шареноликост Лугана употпуњује одавно српскох-

рватски и неизоставно, немачки језик. Подједнако се као валута користе и швајцарски франак и еуро. Имајте на уму да је швајцарски стандард далеко изнад италијанског, стога су и цене такве. Незаобилазна занимација за све узрасте јесте дружење са лабудовима, паткама, гускама и галобовима, домаћинима језера који ће вас дочекати широм раширених крила.

У мануфактурним радионицама, разбацаним широм града, израђује се „краљица свих чоколада“. Млечна, бела, црна, пуњена кремом, лешницима, бадемима, овим и оним... Искрена да будем врста, боја, састав или укус нису ни битни, све су врхунске, а места у којима се продају дају граду неку посебну драж... У њима можете дегустирати вашу омиљену послатицу или је понети као леп сувенир најближима (што наравно не важи за нас слабе на овај, најслађи, слаткиш).

У земљи у којој је стопа криминала мања од 5%, а снег се чисти, без обзира колико га падне током ноћи, најкасније до 8 са-

ти ујутро, пролазници, иако их срећете први пут, ће вас поздравити, даме уз широки осмех, а господа уз наклон и скинут шешир.

Медитерански дух, италијанска раздраганост, швајцарска прецизност и беспрекорност, заједно са велелепним, моћним Алпима и смарагдним сликовитим језером чине цео амбијент нестварним. Град и језеро, језеро и град. Нераскидиво су повезани, не само именом, већ и дугом заједничком историјом. Језеро је очевидац постанка и развоја града, град привилегован постојањем и развојем у додиру са оваквом природом.

Желите да удахнете чист, свеж планински ваздух, док вас оштрина Алпа гризе за образе, а Сунце уједно милује? Желите ли да пробате савршени чоколадни капућино и „краљицу свих чоколада“ док уживате у погледу на бајковити приказ оцртавања планинских гребена у кристалној води Lago di Lugano-а? Мислим да сте већ довољно уверени где треба да дођете...



Пише: Даница Ђуркин

За девети број часописа БГ лист ураћен је интервју са наставником географије, Јеленом Ђукановић, која ради у Основној школи за образовање одраслих „Ђуро Салај“.

1. Због чега сте заволели географију и шта Вас је навело да упишете студије Географије?

Током свог школовања имала сам одличне наставнике географије уз које сам заволела овај предмет. Били су пример правих просветних радника, који воле предмет који предају и труде се да што боље ученицима пренесу своје знање. Желела сам да једнога дана и ја postanем такав просветни радник.

2. По чему памтите своје студентске географске дане?

Ако бих морала да издвојим једну ствар онда су то дефинитивно теренске наставе. Наш врхунски географ, Јован Џвијић, је говорио да се географија учи ногама. Био је у праву. Сматрам да овакав вид наставе омогућава лакше усвајање географског садржаја. Поред тога што студенти доста науче, имају могућност да се друже и боље упознају своје колеге.

3. Какав је био Ваш пут као дипломираног географа?

Било је и успона и падова, али ако човек има јасан циљ и огромну жељу да тај циљ оствари онда се све препреке превазиђу.

4. Какво је место географије у данашњем школском систему? Можете ли нам описати како је радити у школи у којој Ви радите?

Нажалост место географије у данашњем школском систему није на завидном нивоу. У многим школама ученици немају географију у свим разредима. Конкретно, у образовању одраслих полазници немају географију у осмом разреду. До пре неколико година није било тако. Узраст полазника са којима радим се креће од 15 па до 60 година. У одељењу има најчешће око 15 полазника. Држе се блок часови који трају пола сата. Спектар знања у једном одељењу је различит, за разлику од других

основних школа, тако да наставник мора добро да упозна своје полазнике и да свакоме прилагоди наставну тему.

5. С обзиром да имате искуства у раду и са основцима, али и са полазницима, увиђате ли разлику при усвајању и разумевању географских садржаја? Које је лакше објаснити географске појаве и процесе?

Постоји разлика. Деца су више заинтересована и лакше усвајају географске садржаје. Код одраслих усвајање градива иде мало теже јер међу полазницима има оних који раде, имају своју породицу, проблеме па нису увек расположени за учење. Међутим, огромним трудом и залагањем наставника све се може постићи.

6. Који садржаји су ученицима најинтересантнији?

Најинтересантнији су им садржаји из Географије Србије јер желе да науче о својој земљи нешто што до сада нису знали. Такође, интересантни су им садржаји из Физичке географије, посебно вулкани, земљотреси и остале природне непогоде.

7. Да ли је тешко радити са одраслима у настави? Како се они према Вама опходе и колико су уопште заинтересовани за учење?

Није тешко радити са одраслима у настави. Потребно је само уложити више труда да бисмо их заинтересовали за учење него када су деца у питању. Са полазницима имам коректан однос. Сматрам да је међусобно поштовање јако важно. На мом радном месту то свакако постоји.

8. Да ли школа практикује неке ваннаставне активности, екскурзије или нешто слично?

Наравно, у школи у којој радим се трудимо да организујемо што више ваннаставних активности: посета музеју, позоришту, биоскопу, сајму књига, зоо врту, фабрикама попут Соко штарка. Организују се турнири у фудбалу где полазници имају могућност да се друже са ученицима из других школа.



9. Који облик рада најчешће примењујете или који је по Вашем мишљењу најинтересантнији приступ?

У школи у којој радим предајем два предмета - Географију и Одговорно живљење у грађанском друштву. На тим часовима најчешће користим групни рад јер највише одговара наставном садржају. Што се тиче часова географије у зависности од наставне теме изаберам облик рада за који сматрам да највише одговара теми.

10. Да ли сте учествовали на неким радионицама, семинарима или другим видовима стручног усавршавања, којим и каква су Ваша искуства?

Учествовала сам на бројним семинарима. Неки од семинара су „Школа за све – инклузивно образовање“, „Основне андрагошке вештине“, „Наставак подршке за повећање и унапређење капацитета за управљање мигрантском кризом у РС – МАДАД 2“, „Мала школа великог здравља“ итд. Искуства су јако позитивна.

11. Да ли сте се пронашли у послу којим се бавите и да ли сте задовољни тиме што радите?

Од малих ногу имам жељу да радим у просвети. Срећна сам што ми се та жеља остварила. Мислим да је посао наставника најлепше занимање. Ниједан час није исти, динамично је и увек занимљиво. Јако сам задовољна и не бих мењала свој посао ни за један други.

12. По чему су географи другачији од наставника који се баве другом науком, шта сматрате нашом предношћу?

Предност наставника географије је то што су географски садржаји јако занимљиви и могу на бројне начине да се прикажу ученицима, тако да то њима буде занимљиво.



Пишу: Студенти смера
ГОЖС, генерација 2015

КЛИСУРА РЕКЕ ГРАДАЦ

Мало је река у Србији са тако интересантним хидрографским обележјима свога водотока, хидрогеолошким особеностима сливног подручја и непосредним, животним значајем за становништво у својој околини, као што је река Градац. Налази се на територији општине Ваљево и представља један од најатрактивнијих простора у овом делу Србије. Река Градац, водом најбогатија саставница Колубаре, усекала је правцем југ-север клисурас-то-кањонску долину дужине 22,7 km. Од саставака Буковске реке и Забаве, испод планине Повлен, до ушћа у Колубару, ова река, мерено речним коритом, има дужину око 28 km и укупни пад од 187 m.

У геолошкој грађи терена израито доминирају кречњачке стене уз местимичне појаве вулканоседиментних стена. Основне карактеристике кањона су вертикалне литице, док се у њиховом подножју јављају сипари, услед сталног подсецања и померања, радом речне воде. Велике површине под шумом на простору око клисуре Градца су део њеног изворног амбијента, а чисте воде чине њен највећи украс. Посебну драж овом подручју дају и мање амбијенталне целине са специфичним и врло вредним пејзажним карактерис-

тикама и стаништима већег броја ретких биљних и животињских врста. Река се сматра једном од најчистијих у Европи, што потврђује чињеница да у њој живи видра – индикатор чисте воде. Заштићена је од стране града Ваљева и Завода за заштиту природе Србије као предео изузетних одлика II категорије.

Захваљујући теренској настави организованој 20. октобра 2018. године од стране наставника и сарадника (др Снежана Ђурђић, др Иван Новковић, мср Марко Ланговић и мср Даница Ђуркин), група од 50 студената са II, III и IV године смера Геопросторне основе животне средине и III године смера Географија имала је прилику да се упозна са овим природним лепотама предела изузетних одлика „Клисура реке Градац“.

Кренули смо јутарњим возом са станице Београд-Центар у 7:21 h. Након двочасовне возње, изашли смо на станици Ваљево-Градац и упутили смо се у авантуру. Шумским путевима смо се спустили до етно домаћинства „Скок по скок“ поред кога протиче река Градац. Прелазак на другу страну реке се врши преко мостића направљеног од два дебла и одатле стаза води на две стране - на десно ка манастиру Ћелије и на лево према изворишту. Ми смо се прво упутили ка манастиру Ћелије. Налази се на левој обали реке Градац и народно предање га везује за доба краља Драгутина, који је од 1282. до 1316. године управљао овим крајевима. Манастир је познат по још једном православном горостасу, архимандриту Јустину Поповићу. Сахрањен је у манастирској цркви. Такође, у манастирској порти се налази и гроб Илије Бирчанина, једног од кнезова које су Турци посекали на ваљевском мосту 1804. године, у догађају који

је познат као „Сеча кнезова“.

Након посете манастиру Ћелије, крећемо узводно реком Градац како бисмо дошли до врела. Пут нас води кроз шуму, а кањон постаје све шири. Током шетње уживамо у амбијенту и природи кроз коју пролазимо. После нешто више од сат времена хода по блатњавој стази украшеној крупним камењем стижемо до врела. На том месту правимо паузу за ужину и дивимо се призору. Вода се слива низ благе каскаде и одмах формира доста ширу реку.

Након паузе, враћамо се једним делом истог пута кроз клисуру, па се потом пењемо узбрдо до асфалтираног пута који води до манастира Лелић. На том путу смо окружени зеленилом и чувеним Лелићким красом ког карактеришу вртаче. Манастир Лелић је удаљен 11 km од Ваљева и представља задужбину српског владике Николаја Велимировића чије се мошти и налазе у манастирској цркви. Након обиласка манастира и кратког предаха, настављамо пут Ваљева, до ког нам је било потребно око два сата лаганог хода.

Ову нашу, веома занимљиву пешачку туру, дугу 21 km, смо завршили обиласком самог града Ваљева. Након краће шетње по центру града, дошло је и време да се коначно мало окрепимо, па с обзиром да није било места за све нас у једном кафићу, ми смо се раштркали у неколико њих. Воз за Београд кретао је у 17:07 h, са перона Ваљевске железничке станице. Запричавши се и сумирајући утиске, једна група студената је у последњем тренутку, трчећим кораком стигла на воз за Београд. Очигледно да им се овај део Србије толико допао да су намеравали можда и да остану.

Без обзира на све напоре тога дана, као и непланиране ситуације, провод је свакако био диван и незабораван. Сви студенти, заједно са професорима, имају иза себе још једно лепо искуство, као и још један део Србије виђен. Не треба посебно нагласити да се наредна авантура жељно ишчекује.



Пише: Даница Ђуркин

Пре четири године, тачније октобра 2014. године, започета је традиција одржавања „Дана географа“ који се од тада практикује. „Наш“ овогодишњи јубиларни дан обухватао је два предавања од стране интересантних саговорника. Тмурни и кишни дан тог 27. новембра покушали смо да разведримо причама из топлајих крајева наше планете.

За почетак смо разговарали са једним (могуће и јединим) Бразилцем у Србији, аутоматски прешавши на „ТИ“, за „ВИ“ није било потребе јер се испоставило да је бразилчев темперамент врло сличан српском, а опуштено је у старту обећавала добру атмосферу својствену овом латино народу. Thiago Ferreira нас је на кратко упознао са основним географским и историјским чињеницама његове домовине, након чега је уследио низ фотографија које су на мало другачији начин показале и дочарале живот једног просечног Бразилца. Показао нам је како изгледа дан проведен на чувеној плажи Ипанема, у граду у коме је одрастао. Пренео је мирис и атмосферу кариока ваздуха,

ритам самбе и песме праћене неизоставним бубњевима. Одговорио нам је и на, како каже најчешће питање које ми Срби постављамо, а то је „Шта се једе у Бразилу?“. А фотографијама је умало пренео и укус шареноликог ручка сачињеног углавном од пасуља, кромпира, више врста меса, поврћа и чувених фарофа.

Вероватно сте се запитали и како је уопште текла комуникација током тих сат времена, а и одакле идеја једном Бразилцу да напусти своју топлу, осунчану и егзотичну државу и дође у Србију? Thiago заправо већ седам година живи у нашој земљи. Од када је први пут, као туриста дошао да је посети, практично се није од ње ни одвајао. Заљубио се у нашу природу, планине, реке, језера, наше градове и села, а пре свега у наш народ. Заправо, наш народ пружио му је добродошлицу на начин како то раде Бразилци, што му је веома пријало, тако да се овде врло брзо поново нашао и можемо приметити одлично снашао. Један од његових циљева је да својим пријатељима, породици, колегама, познаницима представи и упозна их са

лепотата државе Србије и можемо рећи да му прилично добро иде. Већ неко време промовише туризам Србије широм Бразила, тако да у будућности можемо очекивати туристе и из ове државе. Што се комуникације тиче, текла је на чистом српском језику, просто да не поверујете да говори особа чији је матерњи из романске породице, која наравно нема додира са словенском групом језика. Такође је један од оснивача туристичке организације „Србија за младе“, чији су чланови били присутни и упознали су нас са својим радом, као и богатом туристичком понудом.

Одушевљен српским обичајима, традицијом и начином живота каже да оно што код нас највише воли су заправо људи коју ову државу чине онаквом каква јесте. „Српски Бразилац“ дефинитивно је на све присутне пренео свој позитиван и енергичан латино дух и делић рајског Рио де Жанеира.

Са бразилске обале преселили смо се на Источноафричку висораван, на којој је 11 година боравио и живео наш други предавач, Марио Леоне Бралић. Путујући светом обишао је многа места и сусрео се са многим народима, али један му је посебно прирастао к срцу. Фасциниран моралним вредностима по којима живе, дивећи се животу у природи, Масаи су мало по мало постали предмет његовог интересовања, а временом и више од тога. Како изгледа живот у племену и како је постао део племена Масаи, кроз серију фотографија, махом портрета људи, од деце, преко жена, мушкараца, стараца и поглавица, Марио нам је испричао своју причу, виђење и доживљај овог интересантног



КОРАК САМБЕ И РЕЧ МАА НА ДАНУ ГЕОГРАФА



афричког народа.

Масаи је једно од полуномадских племена, а познати су пре свега по томе што и даље живе по својим традиционалним уверењима, поштујући тзв. Масаи кодекс понашања. Породица је стуб свега, а деца највећи дар. Захваљујући познанству са сином поглавице племена, са којим се касније и побратимио, Марио је добио дозволу да присуствује обредима и ритуалима, прати кретање племена и бележи детаље из

њиховог свакодневног живота. Према њиховом веровању, ниједан човек на свету не сме остати сам без родитеља, а тако је Марио заправо постао и један од њих.

Видели смо села и куће у којима живе, које након одређеног временског периода напуштају у потрази за „новом“ земљом и површином за испашу стоке. Видели смо како изгледа њихова традиционална одећа и накит. Оно што је занимљиво јесте да накит никада нико не купује за себе, већ само као поклон другима. Мушкарци украшавају и боје своје тело и косу исто као и жене, а дужина њихове косе, односно репа, асоцира на број грла крава које имају, чиме се мери богатство и углед у племену. Такође, један од моралних начела којих се држе је помоћи једно другоме у невољи. Проблеми се пријављују вођи племена, који их касније преноси већу стараца, а тек након већања, које може потрајати недељама, чак и месецима, доносе одлуку на који начин помоћи ономе ко је помоћ затражио. Интересантан је и начин склапања брака, као и

само удварање између младих и одабир партнера.

Да ли сте знали да Масаи ходају боси? То раде јер верују да су на тај начин повезани са земљом која им омогућава живот. Водећи живот у складу са природом, узимају најбоље од ње али и истом мером јој враћају.

Ови велики чувари традиције, племенских обичаја и културе чије име на маа језику значи „мој народ“ живе животом који одликује понос и добротинство. У борби за очување традиције у савременом добу успевају вековима преносећи животни стил са колена на колена. Ову необичну причу завршили смо подсећајући се давно заборављених лекција о људскости и жељи за опстанак у хармонији живота са исконским вредностима.

Судећи по реакцијама присутних, можемо закључити да је покушај преношења Сунца, топлоте и ведрине са јужноамеричког и афричког континента био и више него успешан. Након опраштања са гостима позвали смо све присутне да нам се и следеће године придруже да заједно наставимо традицију. У прилог успешности иде и чињеница да се о „Дану географа“, гостима и њиховим причама још говорило, размењивала су се мишљења, запажања и импресије и по његовом завршетку.

До следећег „Дана географа“,
Поздрав!

Где ћеш бити за
ДАН ГЕОГРАФА?

Поштоване колеге,
У уторак, **27.11.2018.** године са почетком у **10 h** у нашој згради у
Земуну организујемо **ДАН ГЕОГРАФА**. Гости ће нам бити:

TIAGO FENEJRA
"СА БРАЗИЛЦЕМ НА ТИ"

и

MARIO LEONE BRALIĆ
"МАСАИ -
НАРОД ИСТОЧНОАФРИЧКЕ ВИСОРАВНИ"

ПРЕДСТАВЉАЊЕ ОРГАНИЗАЦИЈЕ **СРБИЈА ЗА МЛАДЕ**

ДОБИТЕ ДА СЕ ДРУЖИМО!

Пише: Вељко Вучинић

Снег је поново над градом. Прилика за мало радости коју ће, пре или касније, заменити тихо гунђање, нервоза и потом, како зима буде одмицала, отворена нетрпељивост, а често и оправдана љутња на локалне власти и зимске службе. Шта је снег заправо? Какав нам је то, у нашим крајевима редак, мада редован гост и ове зиме



поново дошао? Било да сте љубитељи снега или не, не може се оспорити да зима заузима посебан део у срцу код већине људи. Иако са собом доноси смањење температуре ваздуха, бели покривач не само да у људима буди извесна сећања на детињство, потребу за блискошћу и топлим огњиштем, већ и околину претвара у једну мирну и сањиву идилу. Чаролија снега је несумњива. Пахуље, свака од њих сасвим јединствена, у хаотичном лету се спуштају на тло и стварају снежни покривач који у белини, у невиности на коју асоцира, уравнотежава сваки предео, привремено улепшава призоре прљавог града и укида ружне овдашњости. Изазива тишину.

За мене је снег нешто најлепше на свету, а скијање – најлепши спорт.

Искрено, могу рећи да сам веома добар скијаш, љубитељ планина, шума и природе уопште, зато увек једва чекам тих 7–15 дана током скијашке сезоне. Као и сваке зиме наша група (нас пет до десет људи) обилази планине и скијалишта Европе. Највеће уживање

пронашли смо на Алпима, па смо једне године одлучили да посетимо и „освојимо“ једно од најпознатијих скијалишта у Француској – Serre Chevalier. Као разлог зашто наши људи ретко иду на скијање у Француску многи наводе управо далек пут, од преко 1250 km. Због тога многи практикују пут из два дана са спавањем у Италији. Тако смо урадили и ми, кренули смо дан раније и преспавали у италијанском граду Тревизо, а у повратку превалили пут у једном дану. Пут за Бријансон води познатим скијашким правцем Загреб – Љубљана – Трст. Од Трста се иде за Венецију, па даље за Верону, Милано и Торина. Од Торина се иде на обилазницу и прати се пут за тунел Фрејус. У месту

Оликс се силази са аутопута и иде се магистралним путем. Ово је најлошија деоница пута, јер је пут доста узак и вијугав. Ту почиње озбиљан успон ка Clavier-у и Montgenevre. Ту се прелази гранична линија и улази се у Француску, затим се спушта путем са доста серпентина и за 20 min сте у Бријансону. Интересантан део пута за нас је свакако предео око чувеног тунела Фрејус, дужине скоро 13 km. Када уђете у тунел у Италији сте, а када изађете налазите се у Француској. Тог дана нас је у Италији сачекала магла и ситна киша које су нас пратиле до уласка у тунел, а са друге стране огроман снег који је блокирао чак и аутопут. Захваљујући доброј опреми и високом ауто само нас неколико могли смо да наставимо пут, док су остали аутомобили морала да чекају путаре и чистаче.

Кроз густу, непроходну, четинарску шуму, уске и старе тунеле, уз стрми кањон наилазимо на град „из бајке“. Град у коме време као да је стало и оставило људе да живе другачије од остатка Европе – одсечено, а опет срећно и јединствено. Зимска идилла са



У НАЈВИШЕМ ГРАДУ ЕВРОПЕ

много снега овом граду даје посебну чар, па већ на самом улазу у градске улице одузима дах и прича своју причу свакоме од нас. Кроз Бријансон протиче река Диранс, која тече на југозапад и код Авињона се улива у Рону. Град потиче још из римског и келтског периода. У Бријансону се налази фантастичан комплекс од четири тврђаве и језгро Старог града са доста очуваних капија, мостова, бедема и катедрала. Комплекс је пројектован од стране Ваубана (војног архитекте француског краља Луја XIV), који је 2008. године од стране UNESCO-а, сврстан на листу светске баштине. Стари град са веома стрмим и уским, али сликовитим улицама треба обавезно посетити. Веома упадљив положај заузима жупна катедрала у центру Старог града, са два звоника, огромних димензија, грађена почетком 18. века. Асфелдов мост источно од Старог града спаја две тврђаве луком од 40 метара изнад реке Диранс на висини од 56 m, саграђен је 1734. године. По угледу на Ваубанове тврђаве грађене су и реконструисане многе наше тврђаве укључујући и делове Калемегдана и



Петроварадина. Модерни, нови део града се простире у равници у југозападном подножју висоравни на којој је изграђен Стари град. Један од снажних утисака нашег боравка у овом месту је да се за разлику од Италије и Аустрије, у Француској развија потпуно другачији стил градње туристичких места, са вишеспратним непривлачним бетонским зградама уместо алпских дрвених планинских кућа. На тај начин одузимају месту део традиционалног алпског шарма који многи од нас воле.

Скијалиште Serre Chevalier се налази у средишту националног парка Les Ecrins. Спада у једно од најстаријих европских скијалишта. Почети скијања на овим падинама везују се за изградњу гондоле (1941.), тада најдуже у Европи. Само скијалиште одликује се огромном висинском разликом, од 1200 m (Chantemerle) до 2830 m (Pic de l'Yret). Оно обухвата 250 km стаза подељених на 102 ски-стазе од којих је 14 црних, 39 црвених, 31 плава и

23 зелене. Иако је скијалиште модернизовано и даље се могу наћи стари двоседи-жице као на Жабљаку или до скоро на Копаонику. Што се осталих садржаја тиче, на скијалишту можете изнајмити бицикл скије, спуштати се у трициклу, возити параглајдер, посетити ледену пећину или једноставно уживати у снежном парку. Подаци о броју уређених стаза су мање-више небитни јер овде људи масовно скијају на дивље – ван стаза, па су за љубитеље „freeride“ скијања доступни стотине километара потенцијалних стаза. На планини расту четинари којима преко зиме опадају иглице па целокупан призор изгледа као да су због киселих киша стабла сасушена.

Пре три године (2015.) видели смо нестваран град „из бајке“, а успут „освојили“ и ово скијалиште, слушали, отишли и доживели чари француских Алпа. Француски Алпи су изузетно лепа и треба их видети. Такво пространство ретко где може да се види и доживи. Видимо се ускоро на новим дестинацијама!



Пише: Марко Ланговић

Уколико становник данашњице на Балкану помисли на географски појам села и сеоске средине, прво му на памет падну речи: депопулација, тежак живот, пусто, старо становништво, нетакнута природа... Иако су то заиста карактеристике које одликују већину села на нашим просторима, радује чињеница да их све више млађег становништва посећује, како би се на најбољи начин упознали са њиховим духом и старом традицијом живљења. Када још постоји спој традиционалног живота и архитектуре са једне и нетакнуте природе са друге стране, и када на то додамо високопланински и изоловани предео, онда добијамо село познато по бројним епитетима који га одређују, „последње босанско село“, „село ни на небу ни на земљи“ итд. - Лукомир.

На око 25 km удаљености од Сарајева, у централном делу Босне и Херцеговине, издима се најчувенија босанско-херцеговачка планина - Бјелашница. „Дивом изнад Сарајева“, како је многи називају, оправдава ово име надморском висином

највишег врха од 2067 m. Док је географима позната као једна од динарских планина централне Босне и Херцеговине, историчарима по бројним повлачењима народа током ратова, широј јавности најчувенија по 1984. години и одржавању Зимских Олимпијских игара. Међутим, становништву Херцеговине била је добро позната вековима раније. У најранијим списима Бјелашница се најчешће помињала у вези са сточарским кретањима. Почетком летњег периода године, сточари су са простора Херцеговине, водили бројну стоку на богате пашњаке ове планине, а крајем октобра враћали су се у своја стална насеља. Неки од сточара су се у међувремену трајно населили и формирали више села: Блаце, Умољани, Чуховићи, Лукомир итд. Свакако, најинтересантније међу њима је село Лукомир, које многи сматрају и последњим босанским селом.

Лукомир је смештен на око 1495 m надморске висине на јужним обронцима Бјелашнице. Својом лепотом и необичношћу представља својеврсни етно музеј на отвореном. Свако ко се упути



према овом чаробном месту, у старту зна да пут неће бити једноставан. Након 12 km асфалтног пута од ски центра Бјелашница, авантура постаје права у наредних 12 km макадамског пута, који води преко прелепих, али тешко проходних јужних падина Бјелашнице. Током већег дела путовања, са обе стране могу се видети крашки и глацијални облици рељефа, док се при крају овог пута назире „бели покривачи“, сачињени од великих стада оваца. Након „седам гора, долина и планина“ она најављују да је село близу и ускоро се долази и до њега.

Утисак путника који долази у ове крајеве по први пут, је да се село налази на крају света, изоловано и далеко од било каквог другог обриса цивилизације. Са три стране село је окружено врховима Бјелашнице, док је на јединој отвореној страни, Лукомир отворен према једном од најдубљих и најмање истражених кањона на нашим просторима – реке Ракитнице. Ракитница представља десну притоку реке Неретве. Ова типична планинска река усекла је дубок кањон између Бјелашнице са





десне и Височице са леве стране. Представља најдужи и најдубљи кањон у Босни и Херцеговини, са 20 km дужине и дубином до чак 1120 m.

Већ на улазу у село очекује нас извор питке воде – Студенац, као и прве грађевине које се одлично уклапају са природним амбијентом окружења. Становништво је архитектуру села прилагодило тешким физичко-географским условима терена. Сliku села карактеришу мале камене куће покривене крововима од дрвета. Да је реч о необичном простору изузетне старости наговештавају и стећци који потичу са краја 14. века, као и баке плетиље које се могу срести „на својим радним задацима“ испред врата кућа. Међутим, један од осећаја већине залуталих путника у ово босанско село је, да иако је највише и најизолованије, у њему има становништва и село одише позитивном енергијом.

Крећући се кроз уске сокаке Лукомира уочавају се становници, орни за разговор, видно расположени, уз, наравно, прво и основно питање: „Откуд сте ви залутали овде,

чак из Београда?“. Изгледа амбијент).

изненађујуће за њих сваки пут када угледају непознато лице, с обзиром на то да међу њима влада мишљење да су заборављени од стране света. Кроз разговор, брзо сазнате да је од пре неку годину ово село сезонског карактера, односно да од када им се пут до села не чисти, сви становници током зиме сиђу у нека нижа и приступачна насеља. Када се помиње зимски период године у Лукомиру он траје готово седам месеци. Даље кроз разговор се сазнаје да је од почетка 20. века село такође било сезонског карактера са само две шире породице Чомор и Маслеша. Педесетих година, први пут су стално насељени становници у село, да би шездесетих година изградиле данашње куће, може се рећи права архитектонска дела. До 90-их година прошлог века становништво је живело правим сеоским начином живота, да би тада били уведени телефон и електрична енергија. Такође, у селу се могу уочити и зграда школе као и џамија (такође уклопљене у природни

А онда када помислите да је природним и културним лепотама Лукомира дошао крај, иза последње сеоске куће, ствара се поглед од којег настаје одушевљење свих посетилаца. Готово, одмах до села налазе се литице кањона, и поглед пуца долином реке Ракитнице. Шаренило боја, неба и природе, пружају призор који личи на слику насликану руком вештог уметника. Нестваран доживљај употпуњује хук ветра, који подсећа путника да се налази високо изнад, рекло би се ближе небу него земљи.

Природно-амбијенталне лепоте Лукомира покушале су да оставе непоновљив утисак. И у томе су дефинитивно успеле! Путник напушта овај простор са мишљу, да колико год имали став да је тамо негде, далеко, боље, не сме заборавити да су најлепше ствари ближе него што можемо замислити. Потребна је само жеља, да уским путељком који вијуга између голих и стрмих планинских падина, обраслих богатим пашњацима, откријемо неки „стари“ заборављени свет.



Пише: Марко Седлак

Ускршње острво је занимљива географска целина из више разлога: специфичног географског положаја, богате историјске прошлости, интересантног споја природних карактеристика, мистериозних статуа и недешифрованог писма.

Ускршња острва су налазе у источном делу Тихог океана на 27°8' јужне географске ширине и 109°33' западне географске дужине. Дужина острва износи око 22 km, а ширина 11 km, са површином од око 104 km². Ово острво је део Чилеанске територије и административно припада регији Валпараисо. Ако се искључи острво Питкерн које је у древно доба било ненасељено (удаљено 2200 km), најближе копно му је обала Чилеа удаљена 2500 km.



Острво је према начину постанка вулканског порекла и карактеришу га 3 велике целине настале током 3 различита периода: полуострво Поикару (2,5 милиона година), вулкан Рано Каир Стар (1 милион година) и вулкан Маунт Теревака (250.000 година). Читава површина острва је моделована дејством вулканске активности. Она се огледа у постојању око 50 вулканских купа од туфа, између којих се налази плитко стеновито

земљиште формирано на млађим токовима лаве. У појединим кратерима се налазе мања језера. Повољност природних карактеристика се огледа у суптропским одликама климе, са највишим температурама у фебруару, а најнижим у августу. Количина падавина је велика, али га тло брзо упија а ветрови исушују. Водених токова нема на овом острву.

Право је чудо како је ово острво у прошлости уопште било насељено имајући у виду сплет различитих околности. То су у првом реду изолован положај у односу на остале копнене целине, затим систем морских струја које само отежавају доступност ове локације. Претпоставља се да је прво становништво на овом острву дошло у 5. веку са острва Маркинес. Од 7. до 8. века су подигли многобројне камене платформе (аху) на којима су поставили камене кипове (моа). У 14. и 15. веку долази до мешања културних група, јер су у том периоду острво населили други досељеници из Полинезије. На тај начин острво је било подељено на две културне групе: староседеоце (који су били препознатљиви по бушењу и растезању ушију – „дугоухи“) и људе птице (који су поштовали култ човека птице). Крајем 17. века је дошло до сукоба између поменутих група у којем су староседеоци поражени, а победници су срушили већину кипова. Први Европљанин који је крочио на тло овог острва био је холандски морепловац Јакоб Ровеген и то на Ускрс године 1722. године. Одатле потиче име острва. Године 1888. острво је присвојио Чиле. У прошлости становништво се бавило скромном пољопривредом с обзиром на услове природне средине. Гајили су слadak кромпир, кукуруз, банане,

поврће и живину. Поред тога, бавили су се и обалним рибарством. У савремено доба главна делатност постаје туризам. Острво је 1935. године проглашено националним парком и део је светске баштине под заштитом Унеска.

Статуе које представљају симбол овог острва се називају моа. Још увек нема поузданог објашњења о томе ко, како и зашто је градио мегалитске статуе. Најстарији моаи потиче из 12. века. Статуе су реплике истог лика. Уши су издужене на доле са капама сличним турбану. Карактеристичне уши су обележје племства у народу Инка, док су сличне капе носили великодостојници у Полинезији. Платформа на којој се налазе статуе се назива аху. Ахуи имају сличност са зидовима које су градили Инке код Куска и у Мачу Пикчуу. Статуе су временом прављене у већим димензијама, али се стил није мењао. Све су у виду попрсја подигнуте дуж обале. Лице статуа окренуто ка копну симболизује дошљаке с мора или богове мора. По некима оне представљају водеће поглавице најважнијих породица, чиме се објашњава њихово рушење у време ратова. Стубови статуа су сечени и полирани у каменолому код кратера уташеног вулкана. Оне су након тога вучене уз помоћ ужади до постаментa и тек кад би били постављени вајари би им довршили леђа и поставили капе изграђене од камена из другог каменолома. Након тога фигура је добијала очи од опсидијана и белог корала. На основу димензија фигура, претпоставља се да је било потребно око 400 људи да изгради статуе. Овакав рад је захтевао добро организоване групе и већу популацију у односу на данашњу. Највећа статуа је названа Ел Гиганте која је тешка око 270 t и висока 20 m.



Око 600 статуа је постављено на постаменте, а онда је градња изненада прекинута. На обронцима вулкана је пронађено око 80 недовршених статуа, а најмање 200 у подножју планине. Ипак, остало је нејасно због чега су фигуре међусобно сличне и како је у то време уопште било могуће изградити толике статуе. Разумевању ове цивилизације и начина подизања ових статуа компликује чињеница да градитељи нису знали за метал и чочак, а није било ни дрвећа за балване. Интересантно је да су моаи подигнути у складу са распоредом звезда, те неки истраживачи сматрају да их је градила елитна раса звездобројача. Узрок краха система који је градио статуе није познат. Претпоставља се да је то била нека најезда споља, с обзиром на острвску изолованост. Могући разлог може да буде појава неке природне непогоде, епидемије, глади или побуне.

Ронгоронго представља знаковно писмо откривено на овом острву у 19. веку. У дословном преводу реч ронгоронго значи „да рецитује, да рецитује“. Постоје бројни предмети на којима постоји натпис на овом писму. Текстови су написани у наизменичним правцима. Знакови су представљени у виду обриса људских, биљних, животињских и геометријских облика. До данас нико није успео да га дешифрира.






















Тапати фестивал је манифестација новијег датума која је једна од специфичности овог острва. Овај фестивал је први пут организован 1975. године. Одржава се прве две недеље фебруара, када је шпиц туристичке сезоне, имајући у виду да је то најтоплији део године. Популарности феште је допринео богат садржај манифестације који се састоји од такмичења у песмама, трци коњима, рибарењу,

традиционалном осликавању тела, такмичењу за мис. Једно од традиционалних такмичења које се организује у склопу ове манифестације је трка чији је циљ да учесник добави прво јаје птице sooty tern, која живи на суседном острву Моту Нуи – острву вулканског порекла, наомак Ускршњег острва, које представља врх подморског вулкана. Има површину од око 4ha и поседује одличне услове за гнездење птица, а у прошлости је било веома важно светилиште домородаца. Управо из тих разлога, ово острво је укључено у овај годишњи ритуал. Задатак такмичара је да допливају до поменутог острва, узму јаје птице, а затим се по повратку на Ускршње острво пењу на вулкан Рану Као. Трка је веома опасна из више разлога: такмичаре вребају ајкуле из воде, са једне стране, а са друге стране постоји опасност од падања са стрмих стена клифова обала. Победник традиционалног такмичења је Тангату ману, што у дословном преводу значи човек – птица. Када се победник проглашава, церемонијал се обележава паљењем ватре на вулкану, како би цело острво сазнало да се појавио нови Тангату ману. Поред титуле, победник стиче највећу моћ на острву. Култ човека птице хришћани су бранили 1860. године, а касније је обновљен и данас је познато 86 имена Тангата ману.

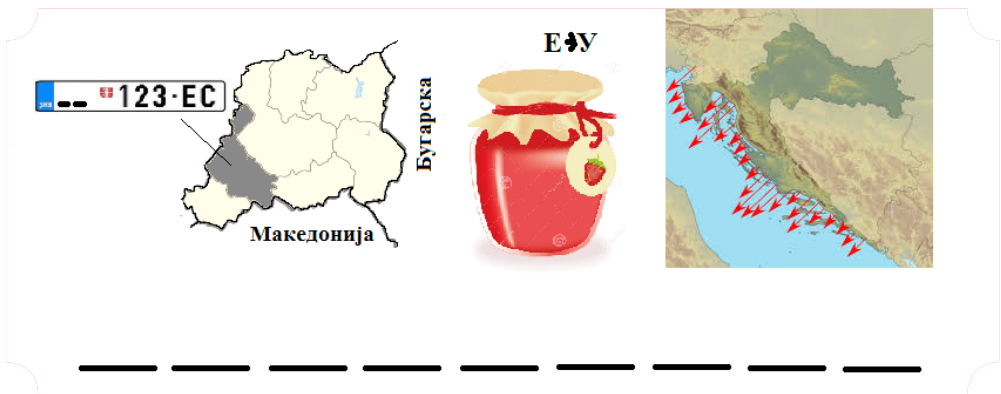
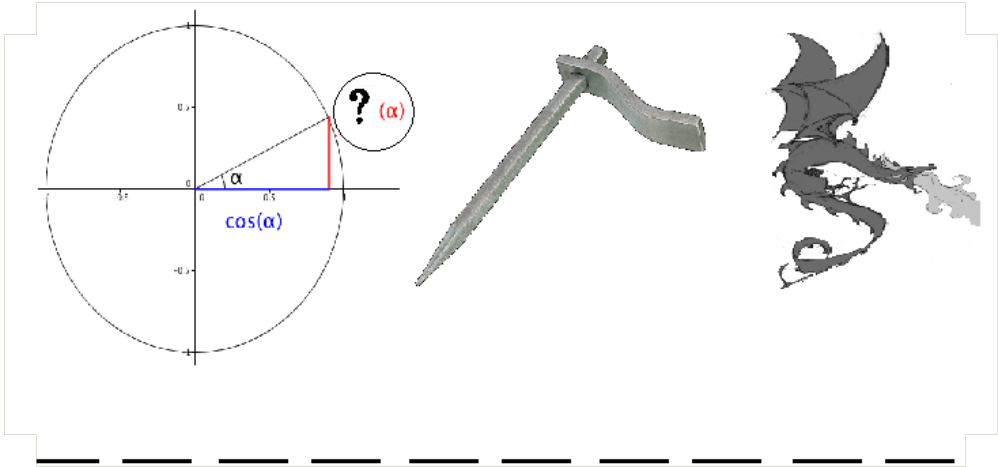
На основу приложених чињеница са правом можемо да констатујемо да ово острво има богату културу која се прожима са велом мистерије и бурном историјском прошлосту. Ипак, развој туризма у великој мери доприноси ревитализацији ове просторне целине и поступном напретку.



СПИСАК ДИПЛОМИРАНИХ СТУДЕНАТА ГЕОГРАФИЈЕ
ОД 26.09.2018. ДО 31.12.2018.

-  Петровић Данијела, *Туристичке вредности Сокобање и њене околине*, др Мирјана Гајић, 26.09.2018.
-  Михајловић Милан, *Историјат проучавања и дефинисање Сремске лесне заравни као рељефне целине*, др Сања Манојловић, 27.09.2018.
-  Гавриловић Душица, *Специфичности биодиверзитета Националног парка Пакленица*, др Снежана Ђурђић, 27.09.2018.
-  Јовановић Милена, *Специфичности методског поступка у обради друштвено-географских тема у настави географије*, др Љиљана Живковић, 28.09.2018.
-  Кнежевић Тијана, *Настава географије у функцији заштите локалне средине*, др Љиљана Живковић, 28.09.2018.
-  Весковић Братислав, *Значај природних и антропогенетских вредности туризма Западног Поморавља*, др Мирјана Гајић, 28.09.2018.
-  Вовк Иван, *Промене у животној средини и географија антропоцена*, др Мирољуб Милинчић, 28.09.2018.
-  Митровић Немања, *Геопростор и еволуција - Кропоткин као алтернатива Дарвину*, др Мирољуб Милинчић, 28.09.2018.
-  Седлак Марко, *Делиблатска пешчара у науци, настави и образовању студената географије*, др Сања Манојловић, 28.09.2018.
-  Вуковић Александра, *Конструкција сунчаног часовника на цркви Светог Георгија у Рабовцу*, др Милутин Тадић, 28.09.2018.
-  Стаменковић Јелена, *Антропогене вредности као чиниоци развоја туризма Града Ниша*, др Мирјана Гајић, 30.09.2018.
-  Јовановић Гордана, *Регионално-географске одлике Малте и споменици под заштитом Унеска*, др Рајко Голић, 01.10.2018.
-  Карапанџић Јелена, *Рецентни утицаји на еколошка и биогеографска обележја острва Галапагос*, др Снежана Ђурђић, 30.09.2018.
-  Јованчевић Андријана, *Регионалногеографске карактеристике Швајцарске*, др Дејан Шабић, 30.09.2018.
-  Љубомировић Аница, *Минералне сировине Копачичке рудне области*, др Ивана Царевић, 30.09.2018.
-  Радосављевић Младен, *Слобода кретања у Европској унији*, др Снежана Вујадиновић, 31.10.2018.
-  Сибиновић Милица, *Еколошке и зоогеографске одлике представника реда папкара (Artiodactyla) арктичких предела*, др Снежана Ђурђић, 01.11.2011.
-  Поповић Миљан, *Могућности примене интердисциплинарног приступа наставним садржајима географије у основној школи*, др Љиљана Живковић, 15.11.2018.
-  Дебељак Моника, *Утицај савремених медија на квалитет наставе географије*, др Љиљана Живковић, 15.11.2018.
-  Панић Славко, *Карактеристике Београдског острва топлоте на почетку 21. века*, др Владан Дуцић, 27.12.2018.
-  Шошкић Добрила, *Туристички потенцијали општине Нова Варош*, др Мирјана Гајић, 27.12.2018.

ГЕОГРАФСКИ РЕБУСИ





Универзитет у Београду
ГЕОГРАФСКИ
ФАКУЛТЕТ

Географија



Geography

Просторно
планирање



Spatial
planning

Туризмологија



Tourism
studies

Демографија



Demography

Геопросторне
основе
животне
средине



Geospatial
and
environmental
science

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

91

БЕОГРАДСКИ географски лист : часопис
студената Географије / главни уредник
Марко Ланговић. - 2014, бр. 1- . - Београд :
Географски факултет, 2014-
(Ниш: Графика Галеб). - 30 cm

ISSN 2335-0768 = Београдски географски лист
COBISS.SR-ID 208303884



